

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

1042
L. L.

Slaw 7071.5.11

BAKA ODRODZONY.

Paulina

BAKA ODRODZONY.

UWAGI

O ŚMIERCI NIECHYBNEJ WSZYSTKIM POSPOLITÉJ,
WIERSZEM WYRAŻONE

PRZEZ

X. BAKĘ S. J. PROFESSORA POETYKI.

Naprzód: Sumptem Jmć Pana Kawerego Stefantego, Obywatela miasta Wilna do druku na pożytek duchowny podane r. 1776; **powtóre:** nakładem amatorów z przedmowami Rajmunda Korsaka i Leona Borowskiego na nowo przedrukowane r. 1806; **potrzeci:** w Warszawie przez niewiadomego amatora w r. 1823, ponowione; **teraz** z obojga temi przedmowami, Życiorysem X. Baki i zdaniem o X. Bace J. I. Kraszewskiego **po raz czwarty** ogłosił, własną przedmowę dodał, i nowo odszukanemi w rękopiśmie rytymami X. Baki uzupełnił

WŁADYSŁAW SYROKOMLA.

WILNO.

NAKŁAD MAURYCEGO ORGELBRANDA.

1855.

ZCZYTAŁKI
KAROLA BERNSTEINA
W WARSZAWIE

Digitized by Google

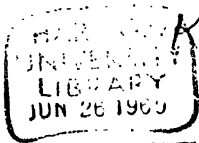
Slav 7071.5.11

Poswolono drukować, z obowiązkiem złożenia w Komitecie Cenzury prawem przepisanej liczby egzemplarzy.

Wilno, dnia 21 Marca 1854 r.

Cenzor, **Paweł Kukolnik.**

Kollon fd.

W DRUKARNI S. ORGELBRANDA
W WARSZAWIE.

PARĘ SŁÓW PRZEDWSTĘPNYCH.

MIARĄ jeżeli nie wartości, to przynajmniej niepospolitości książki, jest bez zaprzeczenia liczba jej wydań. Pisząc przedmowę do *czwartego* wydania dzieła, mamy prawo coś z chlubą powiedzieć o autorze, choćby tym autorem był książd Baka. Tajemnicze, jakby mytyczne jego imię znowu się wygrzebuje z popiołów zapomnienia, gdy od 1766 roku, epoki pierwszego wydania jego nieśmiertelnych *Uwag o śmierci*, leż to zgasło znakomitości czasowych! ile zaginęło książek, uznanych w swoje czasy za piękne pożyteczne! Śmiejemy się

czy płaczem czytając jego *Uwagi*, ale je czytamy: bo naiwna śmiałość poety, bo niepospolitość jego dykcji w najpospolitszym przedmiocie, bardziej nam imponuje, niż całe stopy belletrystyki, na których pochwałę lub naganę nie niepodobna powiedzieć.

Współcześni w środku XVIII stulecia, napojeni estetyką Jezuicką, a więc poniekąd ściślej z Baką zbratani, z pobożnym westchnieniem przyjęli jego dzieło, *podziwiając trafność i prawdę Uwag*; nowa, bardziej wymagająca i bardziej szydercza epoka nasza, na początku bieżącego stulecia, przedrukowała dwakroć pobożne dziełko, jedynie dla swęj rozrywki; nasze czasy, w imię badań na drodze przeszłości, nie wahały się znowu zajrzeć do Baki, aby w nim znaleźć coś z prawd żywotnych, a xiążce jego oznaczyć miejsce w liczbie dzieł przeszłości. Na niewielec się wprawdzie to wszystko przydało! Trudno myślom powszednim, ustrojonym w dziwaczną szatę, nadać jakieś znaczenie; trudno powstrzymać uśmięch, kiedy wieszcz Jezuicki na stu kartach z powagą i zapałem do-

wodzi głęboką prawdę: że każdy kto się narodził musi umrzeć; — ale zawsze krytyka dalsza w tej fantastycznej kupie popiołu, wygrzebała parę iskier, a komentarz p. Kraszewskiego w jego *Wędrowkach literackich*, i życiorys Baki przez p. Juljana Bartoszewicza w *Xiędze świata* *) skreślony, dowodzą, że bieżące pokolenie obok pustego śmiechu, z jakim niekiedy stare rzeczy powita, nie jest próżne części dla dzieł swych nad-ojców i, o ile może, korzystać z nich pragnie.

Tajemnicza mgła otaczała Bakę aż dotąd, a imię jego było zaprawdę jakby imieniem mythu, czy geniusza nędznych wierszydeł. Powszeczność umiejac na pamięć większą część jego ciekawych kamenów, nie wiedziała nic o autorze, a może nawet wątpiła o jego ziemskiej exystencji. Teraz dzięki kilku szczegółom jego życia, zebranych przez p. J. Bartoszewicza, wiemy dowodnie, że Baka na świecie istniał, że

*) *Xięga świata*. Warszawa, 1851, część pierwsza, str. 63.

nie jest mythem, ale człowiekiem z kości i ciała, że swoją cichą pielgrzymkę tak jak i my odbywał na ziemi, aż nim go nie sprzątnęła śmierć, tak dobitnie przezeń oplewana. Powtórzmy szczegóły jego życia, do których, wyznajmy z pokorą, bardzo niewiele dodać od siebie możemy.

Urodził się około 1706 roku w możnej i dawnej rodzinie pieczętującej się tym samym herbem, co książęta Massalscy. W 1723 wstąpił do zgromadzenia Jezuitów, kwitnącego wtedy kilkoma niepospolitemi imionami, a na kazalnice, do konfessyonałów i katedr professorskich, po swych licznych kolegiach, potrzebującego ludzi zdolnych w nauce i gorliwych w pobożności.

Zdaje się, że tym ostatnim przymiotem raczej, niż tęgą głową celował młody ojciec Józef, (gdyż zapomnieliśmy dodać, że tak mu było na imię): bo go zgromadzenie nie umieściło kędyś na świeczniku, w jakimś większym kolegium, lecz posłało do skromnej missyi w Bracławskim powiecie, we wsi Duksztach. Przykład fundato-

ra téj missyi Józefa Rudominy Dusiackiego, który sam będąc Jezuitą i rektorem w Mińsku, przyłożył się do rozszerzenia swojego zakonu w Litwie — natchnął Bakę żądzą zostania fundatorem. Korzystając z pobożności swojego ojca i jego dla siebie powolności, młody Baka wyprosiwszy u niego dwie wioski Sliżyn i Januszkowice, oraz sumnę 10,000 zł. polsk., zbudował rezydencyją z małym kościołkiem, założył missyją Jezuicką i sam w niej zamieszkał. Nazywała się od założyciela swojego, missyją Bakańską, jak twierdzi biograf Baki p. J. Bartoszewicz, dodając, że była to osada sławna na całą Litwę, nie bogactwem swoim ale znaczeniem.

Słusznie powiedział x. Baka w którejś uwadze o marności świata, że ziemską sława wątpi jest jak banieczka. Doznała téj prawdy jego Bakańska missyja, niegdys głośna, a której dziś, jak Troi, nie wiemy nawet miejsca, gdzie była położoną. Xiądz Legowicz wydawca nieznanéj dziś książeczki p. t. *Nabożeństwo codzienne chrześcijańskie, przez x. Bakę*, nazywa autora przełożonym missyi Jezuickéj w Bło-

niach. P. Bartoszewicz robi uwagę, że misyja Bakańska może być to samo co Błońska, dodając, że w każdym razie nie będzie tu mowy o Błoniu Mazowieckim pod Warszawą, tylko o jakimś Błoniu na Litwie. O ile wiemy, prowincya Litewska Jezuitów posiadała dwie wsi tego nazwiska, jedną nadaną przez Adryjana Wierzbickiego w 1623 na kollegijum św. Jana w Wilnie, drugą w powiecie Pińskim, którą Kommissyja rozdawnicza po-jezuickich majątków oszacowała na 7,000 rocznego dochodu *). W której z tych Błoni była misyja Jezuitcka, gdzie x. Baka był przełożonym, zostaje rzecz do następnego wysledzenia. Wiemy znowu z ustnego opowiadania znanego ze swych pism i prac malarskich p. Adama Szemesza, że x. Baka mieszkał w którejś z małych Jezuitckich kolonij na Białej Rusi, gdzie budował lud swą gorliwą, lecz nieco excentryczną pobożnością; gdzie inlanowicie? i na jaką epokę jego życia

*) Ob. Historyją szkół J. Łukaszewicza T II. str. 230, T. IV, str. 21.

przypada ten pobyt? oto są wszystko rzeczy, które ma wyjaśnić przyszły biograf Baki: bo mamy niepłonną otuchę, że obecne wydanie jego dzieł, nie jest ostatniem.

Następuje jego epoka pobytu w Wilnie, jak wiemy około r. 1760, gdzie był professorem poetyki w Akademii. Smutny dowód upadku i odziczenia, w jakim się znajdowało zgromadzenie Jezuitów przed swą kassatą! Na katedrze Sarbiewskich i Naruszewiczów posadzono śpiewaka „nieochybnęj śmierci“! Sądząc ze wzorów, które zostawił, jakież musiały być jego pojęcia estetyczne o poezyi! Jaki wykład! Jakie lukubracyje młodych poetów, jego wychowanców w Apollinie!

W tym czasie wydał swe Uwagi o śmierci niechybnęj, wszystkim pospolitęj, wierszem wyłożone (1766). Pobożny obywatel Wileński Xawery Stefani, ani domyślając się jaki skarb przechowuje dla wieków, łożył sumpt na wydanie tego dziełka. Nie mając pod ręką pierwszej edycyi, nie wiemy, co trzymać o przyjaźni xdza Baki, ze znanym Piotrem Dubińskim, bur-

mistrzem Wileńskim, wydawcą *Zbioru praw i przywilejów miasta Wilna*. To, co p. Bartoszewicz mówi o ich stosunkach, o handlu utrzymanym w Wilnie przez Dubińskiego, o jego lipczykach i trojniakach, które chętnie popijał poeta, o hetmaństwie różańcowém Dubińskiego, jako wyjęte z krotchwilałej przedmowy Borowskiego, nie może być uważane serio za biograficzne fakta, jakich tutaj poszukujemy. Na wiarę téjże Borowskiego przedmowy, możnaby twierdzić, że x. Baka umarł w Wilnie, po owém zażyciu tabaki, którą go śmierć mściwa poczęstowała; a jednak tenże sam p. Bartoszewicz wynalazł szczegóły jego zgonu, dowodzące, że po wydaniu *Uwag*, Baka żył jeszcze lat 14. Na wiosnę 1780 roku mając już 72 lata życia, umarł w Warszawie, dokąd za jakąś sprawą, na czas krótki przyjechał. Przy świetnym pogrzebie, zwłoki jego złożono do grobu fundatorów w Warszawskim po-jezuickim kościele, na miejscu przygotowaném dla xdza Stryjeńskiego, założyciela biblioteki Jezuickiej w Warszawie, który umarł i pogrzebion gdzieindziej. Tak

więc skromny zakonnik spoczywa wśród dygultarzów, biskupów i dobroczyńców. Żgon jego i pogrzeb opisały gazety.

A na ziemi sława jego na jakiś czas umilkła, aby się potem ozwać tém dzielniej. We dwadzieścia trzy lata po zgonie autora t. j. w roku 1806; Rajmund Korsak, *nakładem amatorów*, o których, jak się domyślamy, było nietrudno, wydał jego dzieło ze swoją znaną przedmową, w której z niesłychanym talentem przejąwszy styl Baki, opowiedział herolczne działanie śmierci na ziemi i zgon śpiewaka, który został ofiarą jej zemsty. Przedmowę tę wespół z dziełem Baki mając sobie przyszaną do druku, zasłużonej pamięci Józef Zawadzki, ukazał ją młodemu wtedy, ale już obiecującemu pisarzowi Leonowi Borowskiemu. „Borowski — pisze jego Bijograf Dominik Chodźko — w natchwieniu wesołego humoru, odpowiednią napisał „dedykacją, a Zawadzki przez pocztę Korsakowi jej udzielił. Zachwycony dowcipem Borowskiego Korsak, usilnie prosił i nalegał, żeby ją obok przedmowy umieszczono. Tym więc

„sposobem wydrukowano tę wesołej igraszki „pustotę młodemu wiekowi właściwą *).” Jest to pierwsza praca Borowskiego ogłoszona drukiem. Pierwszą przedmowa do Baki zrobiła Korsakowi głośne imię, druga ośmieliła Borowskiego do dalszych prac na niwie pięknej literatury, w których się później tak chlubnie odznaczał. Tak więc, dzięki popiołom Baki, wyszły z nich dwa niepospolite fenixy, które mu winny są pierwiastkową głośność: Porównując dwie przedmowy, musimy przyznać Leonowi Borowskiemu wiele obiecującego sprytu i fantazyi; ale Korsak przewyższył go o całą głowę dziwną lekkością dykcji, dziwnym przejęciem się manierą stylu swojego prototypu. Mnóstwo jego wierszyków z tej pamiętnej przedmowy powtarzanych dotąd, weszło jakby w przysłowie.

Ośmielony powodzeniem Baki i jego *Uwag o śmierci*, wzbogaconych dwoma przedmowa-

*) Ob. Wspomnienia o Leonie Borowskim przez Dominika Chodźkę. Athenaeum rok 1847, T. I, str. 143.

mi, x. Józef Legowicz i teologii doktor, już nie w celu żartu, lecz w duchu czystej pobożności, w następnym 1808 r. wydrukował inne dziełko nieśmiertelnego Jezuitę, wspomniane już przez nas; *Nabożeństwo codzienne chrześcijańskie*, (Wilno, u Bazylijanów). Zasłużony bibliograf pan Adam Jocher, który wiadomość o tém dziełku wyczytał z notat Leona Rogalskiego, powiada, że są tutaj i wiersze duchowne, a w poezyi pód napisem: *Rozmyślania o śmierci czyli popielec*, przebija się duch autora Uwag o śmierci niechybnój.

Wróćmy do tego ostatniego utworu, który obecnie po raz czwarty wydajemy. W przeciągu lat dwudziestu, publiczność wyczerpała go tak dalece, że jakiś zabiegły biblijopola w Warszawie, uczynił trzecie wydanie w 1828 roku niczém nieróżne od Wileńskiego. Nie wiem czy jest ktokolwiek z nas, coby nie znał jednego z tych wydań z dwóma rycinami: na jednej z nich x. Baka szamota się ze śmiercią, pod murami Śto-Kazimierskiego kościoła, na drugiej śmierć koścista unosi się ponad miastem;

leci a leci! Wyrazy te stały się godłem wędrówek Szlachcica na Łopacie w *Wiadomościach brukowych*, — i oto jeszcze jedno prawo do zasługi, jakie ma x. Baka u potomności, obudzając wenę piśmienniczą nowego pokolenia.

Z kolei, aby oznajomić czytelnika z tém wszystkiém, co się ściąga do imienia Baki i jego stanowiska w literaturze, nie godzi się pominąć artykułu p. J. I. Kraszewskiego w *Wędrówkach literackich*, który, licząc na przyjaźń dla nas zacnego autora, odważamy się tutaj całkowicie przedrukować. P. Kraszewski widzi na prawdę w Bace pełnego fantazyi poetę: — w pięknym komentarzu tak żywo skreślił rzecz *Uwag o śmierci*, tak uwydatnił postaci, tak zręcznie przywiódł co najtrafniejsze wierszyki, że doprawdy po przeczytaniu tego studjum, mniej gotowi jesteśmy żartować z xiędza Baki; przecież i w *Nocach Yunga* znajdujemy nieraz śmierć występującą we własnej kościstej postaci i przychodzącą płatać figle śmiertelnym. Różniąc się w zdaniu z p. Kra-

szewskim, co do wartości i poetyckich talentów ojca Jezuity, każdy z nas piszących powinien prosić Boga, aby dostał podobnego komentatora, jakiego zyskał w nim x. Baka. Obrazki Jezuity niczém nieróżne od bazgranin wystawujących śmierć na chorągwiach kościelnych, uważane przez czarowny pryzmat tego artykułu, wyglądają jak sztychy Holbein'a. Ale po odjęciu pryzmatu widzisz: że to było tylko złudzenie optyczne!

Pan Julijan Bartoszewicz napisał *Życiorys Baki*; kilku nowych poetów probowało niekiedy naśladować nieporównaną formę jego wiersza. Z tego, cośmy czytali, znajdujemy najzręczulejszem drobne wierszyki Johna of Dycalpa.

My nakoniec, przystępując po raz czwarty do wydania *Uwag o śmierci*, z całą powagą i sumiennością chcemy się wywłazać z naszego edytorskiego zadania. Mamy otuchę, że publiczność obecnego odrodzonego Baka raczy przyjąć ze współczuciem. Nie mówiąc już o samym xiędzu Bace, znajdzie tu czytelnik

dwie głośne przedmowy, Borowskiego i Korsaka, studjum Kraszewskiego, szczegóły bijograficzne zebrane przez Bartoszewicza, znajdzie pełen fantazyi i ruchu obrazek, wykonany mistrzowskim ołówkiem p. Antoniego Zaleskiego, godnego ilustratora relacyi Paska,— a dla tych zalet małej książeczki, przebaczy nam, żeśmy dodali do niej i naszą wierszowaną przedmowę, a dalej ruszając niewinnym konceptem, położyli na karb nieśmiertelnego Baki, parę własnych lekkich wierszyków.

Z D A N I E

J. I. KRASZEWSKIEGO O X. BACE *).

— I stood

Among them, but not of them, in a schroud
Of thoughts which were not theirs thought.

Byron Child-Harold, C. III.

Obcy im wszystkim stałem między niemi:
Myśli moje nie były myślami tej ziemi....

ŚMIEJCIE się sobie ze mnie, a ja wam powiem, że X. Baka jest jednym z ludzi, których nie umiano ocenić. — Nasz wiek szyderski widział w nim tylko kolące w oczy formy, niepoznał się na myślach dla tego, że je śmieszny strój okrywał, i zrobił z narodowego naszego Younga, pełnego fantazyi i humoru, straszdyło na kleciwierszów.

*) Wędrówki literackie. Wilno, 1839.

Każdy z czytelników nieszczęśliwego poety, nim myśl jego pojął, rozśmiał się z wierszy, nikt nie chciał zastanowić się serio nad duchem jego poezyi, tak jak one serio były pisane. — Powtarzam: śmieście się sobie ze mnie; jest myśl poetyczna wielka w *Uwagach o śmierci niechybnej*; ta sama myśl, którą Young płaczliwie rozprowadził w bladych swoich dumaniach; ta sama, którą poetyczni malarze odmalowali w *Tańcu śmierci* na ścianach grobowych sklepów w jednym z kościołów w Dublinie i Paryżu. Pod względem mechanicznego składania wierszy, x. Baka bezwątpienia jest bardzo nieszczęśliwy; ta to niezgrabność zgubiła go i pokryła sobą obrazy pełne fantazyi i życia, któremi błyszczą wszystkie jego poezyje.

Gdyby w innym żył wieku x. Baka, byłby z lepszym ukształceniem smakowniej te *Uwagi* ułożył, byłby jednym z najżywszych i najśmielszych poetów.

Dość jest czytać jego współczesnych wierszarzy, żeby się o tém przekonać: blade naśladowania tylko i tłumaczenia otaczające nas

w końcu XVIII w., jeden x. Baka, pośmiewisko wszystkich jest istotnie oryginalnym; wszystko co napisał, jest jego własne formą i myślą. Obiór przedmiotu i sposób traktowania go, uważane razem, okazują w nim obojętnego na krytykę, potężnie władającego swoją myślą poetę, który przejęty swoim przedmiotem, więc, że nie ma wyrażenia, któreby go śmieszny mogło uczynić: bo mówi o rzeczy najsmutniejszej ze wszystkich, której samo wspomnienie chociażby w arlekińskie przystrojone szaty, głęboko w sercu bolesne uczucia zasiewa.

Jest to obojętność człowieka, który płacze gorzko idąc za pogrzebem, chociaż nie włożył żałoby.

Trzeba być wielkiem dzieckiem, żeby czytając *Uwagi* x. Baki, zaczawszy od śmiechu, na nim skończyć; żeby nieuczuc choć słabego odbicia na sercu wielkiej myśli o śmierci. Jest jeszcze jeden rodzaj uczucia, który się rodzić powinien z czytania tych poezyj — pogarda świata i życia. Wymowni a drżący w duchu lirycy, wielkimi i szumnymi wyrazami chcąc

nas do tego zachęcić, wzbudzają tylko jakąś częzą niespokojność; x. Baka uszczypliwie, szydersko maluje nam nędzę tego świata, i śmieje się ze strachu śmierci: bo widzi, czuje — nieśmiertelność za życiem.

Do okrycia śmiechem x. Baka, przyłożyli się nowsi dwaj autorowie przedmowy i dedykacji, ci śmieszność tylko mając na myśli, dopięli bardzo dobrze celu rzucenia na całe dziełko śmieszności i skrzywienia jego naturalnej fizjonomii; lecz godziłoż się patrzeć tylko na formy wysmiać tego, który tak zuchwale i mężnie sam się na śmiech nie lękając go narażał.

Uważany jako humorysta x. Baka jest pierwszym co do czasu; żart wprowadzony niekiedy pod tak poważną i od wieków z pompatycznymi tylko wykrzyknikami dostępowaną myśl, jest energiczną i silną pogardą jenuzu, dla niewolniczych form krępujących wolny bieg fantazyi *).

*) O fantazyi i humorze czytaj: *Vorschule der Aesthetik von Jean Paul. 1, Band (Zweite Aufl. Wien, 1815)* — p. 26 Phantasie, p. 141 humor (humour, Laune)

Jeśli się nie mylę, głęboko utajona myśl, uczynienia książki popularniejszą, wpływała może na sposób obrobienia przedmiotu, zastanowienie się nad potrzebami umysłów, którym innego rodzaju pokarm byłby zaciężki, uczyniło te uwagi śmiesznymi dzisiaj dla nas. Lecz nie jest-że odwieczną prawdą, że chcąc być sprawiedliwym sędzią, trzeba się stawić w wieku pisarza i okolicznościach?

Przelećmy całe to pismo bezstronnym okiem.

Do czytelnika wiersz, jest wyjątkiem z całego dziełka; ton w nim panujący poważny, jest odbiciem innych poezyj podobnych; i tu jeszcze nie znać oryginalności xdza Baki. Śmiertelność wszystkich ludzi wszędzie, treść niby i założenie kryje się pod temi kilkudziesiąt wierszami, które się wspaniałym zaczynają wykrzyknikiem:

Panuj świecie!

Potém jeszcze ogólna następuje uwaga dla wszystkich stanów, powtórne rozwinięcie myśli tą samą już formą, którą ma być traktowana.

Następujący *wiersz do starych*, jest pełnym fantazyi obrazem — Widziemy tego staruszka w izbie szczelno zamkniętej, przy nim stoją fiaszeczki z lekarstwami, na kominku błyszczą ogień, przy ogniu piwo się grzeje, koło ławki kij stoł, milczący towarzysz każdego kroku starca, który drży słysząc dzwony pogrzebowe i śpiew konduktu wlokącego się pod oknem. A z za drzwi wyglądają kiedy niekiedy twarze zimne, szyderskie suksessorów, których x. Baka tak dobrze maluje :

Raz zapłaczą,
Stokroć skaczą.

Stary umiera, i widziem z jakim pośpiechem już ciało jego od kominka i ławki daleko odnieśli.

Drugi starzec występujący na scenę, jest znajomą nam postacią udającą młodzika — łysy, pokrył głowę peruką, ślepy, zarzucił na nos okulary i stąpa twardo, żeby nie pokazać że mu drżą nogi — chce oszukać śmierć i siebie, chce żyć jeszcze.

Potem widziemy jeszcze schorzałego, zgrzybiałego dziada, który już kaszy nawet zjeść

nie może, kwaśny, ponury, siedzi i stęka, ręce
jego już nawet much opędzić nie mają siły. —
I ten umiera, i kładą go w grób jak w kolebkę,
i zawijają go w suknię jak w pieluszki, i już

Śpi cicho!

Lecz oto scena się zmienia — tam zdala wi-
dać młodzieńca w sile wieku; rumiany, zdrów,
wesół, jak kwiatek rosą jeszcze okryty, idzie,
bieży wesoło — i pada.

I widziem drugiego w tańcu, — słyhać śpie-
wy, wesołe żarty, resztę odkładają na jutro,
żegnają się, wychodzą — i on idzie, a na progu
śmierć, z szyderskim uśmiechem ściska go i po-
rywa.

Potém okryta suknią kobiecą śmierć (myślą
godną poety) gra z dziećmi w *ślepa babkę*,
wszyscy się łapią, wszyscy pozawiazywali oczy,
ona jedna widzi — ona złapie wszystkich.

Nareszcie widziem jeszcze jedną postać, je-
dnego z młodych bożków ziemi — przed nim
stół zastawiony owocami, on wstaje z łabędzich
poduszek późną godziną, ubiera się, stroi

w drogie i kosztowne szaty, ubiera się na śmierć, i już widziemy trumnę i szczury, które się do niej dogryzają.

Potém słyszem wesele — oto pan młody i panna młoda, wcielone rozkoszy nadzieje, widzicie ich uśmiech i tę myśl szczęścia, która jak gwiazdą świeci nad ich głowami — widzicie—oto z uśmiechu spadły łyzy gorzkie i gwiazda zagasła, i weselna sala pokryła się kirem, i muzyka weselna gra pieśń śmierci nad grobem!

Kończy się ten rozdział pięknie wyrażoną myślą:

Nie dopędzisz wczora cugiem,
Nie wyorzysz jutra pługiem.

Minęło
Zniknęło
Bez zwrotu
Powrotu! —

I ciemno — ciemno znowu, aż oto rozjaśnia się i widziem bogacza, — w koło niego skarbcę, pałace, złoto się świeci, miękkie futra się ścielą — widziem go jak mija kościół, pogardliwie

patrzac na tych , którzy się biedni modlą do Boga, — „Złoto moim Bogiem!“ — powiedziały i poszedł — Poszedł , lecz uczuł , że schorzałego ciała nie nasyciło złoto — uczuł , że położony po wierzchu , był jednak jak wszyscy ludzie tylko naczyniem glinianém.

Patrzcie , z jaką pogardą ten bogacz spogląda z wysokości swoich skarbów na biednych, jak siebie wysoko , świat mało ceni — lecz :

W kieskach złoto,
W sercu błoto.

te dwa wiersze mogłyby być przysłowiem.

Oto jeszcze nasz Bogacz występuje na uczcie, widzimy jego paradne cugi w pozłocistych rzędach przed domem na popis postawione; w pałacu gra kapela , i z powagą , z jakąby się do najważniejszego w życiu czynu przybierać można , oni tańczą — menueta. Tam dalej za stołem grają w karty, słyszem ich przekleństwa i przysięgi — a z okna przez wazon y kwiatów śmierć zagląda z uśmiechem.

Otóż i dla możnych panów uwaga, dla tych,
co rządzą ludźmi — im nie śmierć, ale Boga
przypomina poeta.

Przezeń orły i motyle

Ile sił da — mogą tyle —

Nie jestże to piękna myśl i dobrze ubrana?
A ta druga będzież się wam, wieczni śmieszko-
wie, także śmieszna wydawać, kiedy się do pa-
nów odzywa:

Wielcy! — wyższe myślcie rzeczy!

Pozwala on tym, którym nęcza do ziemi
przyciska, mniej często podnosić oczy do nieba,
myśl do Boga — ale wyższych chce widzieć
wyżej i duszą od drugich. Pokazuje im śmierć
nakoniec lecącą, a za nią długi jej ogon się
wlecze i zmiata, wywraca trony, kraje, światy!

Z kolei przed obraz śmierci x. Baka wpro-
wadza kobiety, które świat, wedle jego wyra-
zów, oprawia za życia w złote ramy i wielbi —
im pokazuje on najprzód starość i siwiznę, za-
pamięnienie, najsroźsze z rzeczy ludzkich, zapo-
mnienie po zgonie i śmierć, która się tarza
w podartych szatach i strojach, które zębami

rozrywa i szarpie, a nakoniec trumnę, a w niej
jak kwiat podcięty, bladą twarz zwiędłej dziew-
czynki.

Wnet nagłą zmianą bohater, rycerz wybiega,
słysząc go zdaleka po chrzęście zbroi.

Tys przybrany w pancerz, spiżę,
Twój bucyfał uszmi strzyże.

leci zapalczywy, blednie, lęka się — cofa. —

Czemuż się orężem od tego strachu nie obro-
nisz? — woła poeta — strzelaj i zabij śmierć!

Wielki rycerz pobladł z kolei na widok grobu,
lecz się nie bronił. Dla tém mocniej uderzającej
sprzeczności, poeta wystawia bohaterów Ale-
xandra i Xerxesa umierających, wystawia wiel-
ką uroczystość rycerską: słyszemy strzały,
huk moździerów, bicie w kotły, trąb dźwięki,
widziem błyszczące stroje — cały przybór du-
mnego jakiegoś obrzędu, za którego długim
tryumfalnym szeregiem, zawsze z uśmiechającą
się szyderską miną, śmierć dybie.

Duchownym x. Baka prawi o poprawie oby-
czajów, lecz nie jest to sucha gadanina, ale peł-

ny energii tysiącotwarzy obrazek. Wszystko, co w życiu xłędza może być powodem zgorzenia, wyrzucił im na oczy; skąpstwo, pijaństwo, kartowanie, skoki i tany.

Po xiężach dworacy następują. — Łaska pańska, którą *dowcipny* Krasicki porównał do pogód jesiennych, tu się pod kilką postaciami zjawia: raz jest to trzaska, która leci i nierozważnego biegnącego na jój spotkanie, w głowę uderza; drugi raz jest to góra złota zmieniająca się w potłózione czerepy — nakoniec widziem ją jak prowadzi wystrojonego młokosa z domu na dwór pański, a napowrót oklep go wyprawia. — Charakter dworaka dobrze schwycony, mięsza się zaraz i wikła w otaczającą go zepsutą młodzieży towarzystwo, oto już lata, szepcze, roznosi plotki, wkreca się gdzie go nie proszą, radzi, pochlebia; nadzieje zawracają mu głowę — a wtém wiatr zawiął z innej strony i wszystko poleciało, — został tylko grób, a na nim motyka i łopata.

Mało znaczącym powtórzeniem poprzednich uwag jest następna Polakom i Litwinom, któ-

rych tu ostatnich, maluje junakami; lecz godna zastanowienia rozmowa z cudzoziemcami jedna z najoryginalniejszych.

Witam gości w naszym kraju,
Z wami chętnie, jakby w raju
Życ chcemy.

— Jakże się wam ten kraj podoba, panie cudzoziemcze?

— Ach! śliczny kraj! piękny, wesoło w nim, swobodnie, zielono — ale cóż kiedy w marcu tak wiele umiera, w styczniu tak niezdrowe powietrze, w lutym taka śmiertelność, w listopadzie tyle pogrzebów! Śliczny kraj, co za szkoda że w nim umierają!

Tak chórem powtarzają Włochy, wymuskane Francuzi i tłuste Niemcy!

Przemówienie do dyssydentów poważniejsze; odznacza się w niém te kilka wierszy:

Jedenś Boże, jeden chrzest, ofiara,
Jedna dusza, jedna téż i wiara
Musi być od ciebie! —

Następują poczciwi wileńscy mieszczanie, a najprzód opisanie samego miasta, które cho-

ciaż zapewne miało służyć za ogólne, jest jednak obrazem Wilna, w którym żył autor.

Miasta zdobią kamienice,

Rynki, gmachy i ulice,

Imbary

Koszary...

Góry biorą niebotyczne

Wieżę, wały, zamki śliczne.

Pogarda panów dla mieszczan oburza autora
i woła :

Jedna dla nich śmierć cudowna

Która gburów z panem równa.

Potem pokazuje im śmierć, która oblatuje sklepy, kramy, zagląda do ratusza, tańcuje w szynku przy głosie rozbitych skrzypiec; i kładzie się spać pod ławą z pijakiem.

Za mieszczanami kmiecie idą — dla nich groźb nie pisał, lecz pociechę x. Baka.

Kmiotek stęka,

Że tu męka,

Lecz przy zgonie

Nie utonie

W łez rzekach. —

Tak, — lekka jest śmierć nieszczęśliwego,
bo nie ma czego żałować na świecie. Chłopek

jak mrówka pracowity, pisze dalej poeta, lekko
zaśnie na wieki.

Przebiegłszy wszystkie stany, zwraca się
jeszcze poeta, żeby przemówić do téj wielkiéj
rzeszy pijaków, która dołem i górą rozsypana
jest po świecie. Obrzydliwy stan zezwierzęce-
nia, do którego przyprowadzają człowieka zwo-
dnicze napoje, wybornie odmalowany:

Idzie opilec
Baryła
Otyła.

Z gębą szeroko otwartą, z oczyma wyszczę-
rzonemi mokremi, których od szklanek i kuflów
nie odwraca, pije — pije. —

— Zamałe szklanki! woła i wnet zamaszysto
rozbija o podłogę— większych! więcej! — pije
i ściska antał. — To mój pan! — wykrzykuje
w uniesieniu — niech piskłeta kieliszczkami
piją; ja z beczki do dna z lagrem. I pije zno-
wu, a oczy mrużą się powoli, gęba bezsilna
nie umie się zamknąć — legnął i zasnął.

— Patrz! patrz! choć zyzem— woła poeta—
patrz, oto na twoim brzuchu śmierć leży i dmu-

cha ci w usta, nie zlekła się krzyku i najeżonej
czupryny — nie odpędzisz jój —

Nie wymodlisz czołem bijąc.

Wstań i uciekaj od zdrady — zamknij usta,
ona rośnie na chmielu i dojrzewa na jego pącz-
kach! —

W następnych poezjach ogólniejszych, już
tylko pojedyncze obrazki godne są wspomnie-
nia; taki jest ten, w którym ją pieszczącą,
uśmiechającą się, zdradliwą maluje —

Śmierć matula
Nas przytula,
Głaszcze, wabi,
Nim zadłabi.

I drugi, w którym Horacyjuszową myśl: „*mors
aequo pulsat pede*“ etc. tak wyraził:

Jednym ciągiem
Kosy drągiem
Sięga pana
I Iwana.

W ogólności w ostatnim wierszu śmierć po-
kazuje się metamorfozowana w licznych coraz
odmiennych postaciach. Najprzód widziem ją sie-

dzącą na nosie u dumnego człowieka — potem ścisła już kogoś drugiego aż mu z oczu łzy płyną; trzeciego bije z miłości tak serdecznie, że mu gruchocze kości; czwartego zwodzi uśmiechem i głaskaniem; piątemu wsuwa się cała w usta i w poprzek w gardle siada; szóstego wracającego z bankietu, na drodze łapie w przesmyku; siódmemu przerywa smaczny kufel wina i gębę stula; ósmemu pokazuje się ubrana po myśliwsku i szczyje go jak zająca; ostatniemu niewidziana jak komar na uchu siada.

Rhythmus de Vanitate Mundi, po polsku i łacinie zakończone ten zbiór poezyi, pokazuje daleko, wysoko, jasne niebo i Boga — szydząc gorzko z nędznego świata, który władz Baka do worka plewy porównywa; kończy zaś tym pełnym filozofii wierszem:

Mundus — nuga nugarum!

POBOŻNEMU CZYTELNIKOWI
WŁADYSŁAW SYROKOMLA
POZDROWIENIE ZASYŁA.

Czytelnicy, oto macie
Stare *opus* w nowój szacie,
Rzecz taka :
Książd Baka ,
W te czasy,
Z pod prasy,
Wylata
Do świata.

Śmierć (jak o tém niżej będzie)

Swoje figle płata wszędzie:

Bogacza
Zahacza,
Magnata
Przygniata,
Młodzika
Spotyka,
Na dziada
Napada,
W rycerzy
Uderzy,
I księży
Zmitręży.

Tylko w świętym kraju ducha

Jój rozkazów nikt nie słucha.

Pieśń i karta
Niepożarta,
Niespożyta
Jasno świta.

Pozostawa,
Bo ją sława
Wywierci
Od śmierci.

Śmierć na ludzi sili ramię,
A na rymach zęby łamie:

Bo końcówka
Łamigłówka
Ma własności
Rybięj kości,
Niespodzianie
W gardle stanie,
Chrypki naszle,
Aż zakaszle
Śmierć nieboga,
Ale wroga
W żadnym względzie
Nie zdobędzie.

Oto wzór na ojcu Bace,
Jako rymotwórcze prace

Czy Lachów, czy Greków,
Od wieków do wieków

Z lat kolejną
Nie więdnieją,
Ale sporo
Dank swój biorą.

Rym Baki
W jednakiój
W estymie —
A imię?

Ze stólecia na stolecie,
W pokolenie drugie, trzecie,
Czwarte, piąte
I dziesiąte,
W lat trzysta
Korzysta.

Oto sto lat nie przemija,
A już czwarta edycja

W świat wychodzi.
Starzy, młodzi,
Każdy z ludzi
Niech się zbudzi,
Każdy z rzeszy
Niech pośpieszy,
Niech się garnie
Do księgarnie,
A nie straci grosza marnie.

Śmierć do łupów zawždy skora
Dawno wzięła już autora ;
A iż prawda w oczy kole,
Nasyłała drobne mole,
Drobne myszy,
By w zaciszy
Zaginęło
Wielkie dzieło.

Lecz szkodniki nie postrzygły
Rymów ostrych jakby igły,

Pieśń barda
Za twarda:
Jak chuda pularda;
Śmierć ją kąsa z bolem gardła,
Ale książki nie pożarła,
Więc niesyta
Zębem zgrzyta,
A świat cały Bakę czyta.

Jego książce Bóg nadarza
Mecenasa i drukarza.

Dawnemi laty,
Kupiec bogaty,
Zacny Stefani
Nie szczędził dla niój
Sumptu i pracy,
Aby rodacy
Wielcy i mali
Z niój korzystali;

Krzętał się pilnie,
I w mieście Wilnie
Jak tego warto
Wydał *in quarto*.

Świat przysługi wdzięczen takięj

Wielbił dzieło ojca Baki ;

Święte dewotki

W lekturze słodkięj

Trawiąc dzień cały,

Przypominały

Swe grzechy młode

I lzy jak wodę

Łały bez miary

Na okulary.

Szlachta siedząc wedle dzbanka,

Gdy się kończy pogadanka,

Pobożnie wzdycha

I mówi z cicha:

„Ot, mospanie, Jezuita,

„Aż za serce człeka chwyta,

„Mówi Baka :
„Kolój taka
„I dla zwierza i dla ptaka
„Być, być, być,
„Potém gnić.
„Dobrze mówi :
„Dziś my zdrowi
„Jutro w trunie
„Człek osunie
„Grzeszne kości —
„Do Waszmości,
„Panie Janie,
„I Stefanie!
„Śmierć przychodzi niespodzianie.
„Zła kolój!
„Więc wolój
„Niech te dzieje
„Miód zaleje.
„Zgoda, Mości Dobrodzieje. !”

Tak mąż wszelki i niewiasta
 Rymowaną książkę szasta,
 Przy lampie, łuczywie,
 Żarliwie, skwapliwie
 Czytywali.
 Ten przypali,
 Ów łzami,
 Popłami,
 Szanowne *in quarto*
 Z okładek odarto,
 I ślad liter wkrótce znika
 W czułych rękach czytelnika.

Pewny drukarz (świć mu Boże!)
 Widząc że to zginąć może,
 Ruszył głową
 I ną nowo
 Jego sprawą,
In octavo

Ojciec Baka
Lotem ptaka
Wylatuje i zabłyśka
Jako fenix z popieliska.

A był sławny w owym czasie
Rajmund Korsak na parnasia;

Ten rozważa
Myśl drukarza,
W ręce kłaśnie:

„Tak mi właśnie!

„Wielkie dzieło niech nie zgaśnie!

„Dobrym chęciom pomóż Boże,

„A ja rękę tu przyłożę,

„Hold Bace

„Wyplacę

„Jakową

„Przedmową.”

Rzekł, i wprawne pióro chwyta, —

Odżył wielki Jezuita,

I stanęły w drobnym rymie,
Monumenta dwa olbrzymie,

Trwalsze sto razy

Niż kute głązy,

Niż lane spiże;

A wieści chyże

Wnet wzniosły lotem ptaka

Chwałę Baki i Korsaka.

Kwitnął w Wilnie téjże pory

Sławny pomiędzy skryptory

I pomiędzy mistrzów gronem

Rzeczony Borowskim Leonem.

Jak skromny byzop przy cedrze,

Na ojca Baki katedrze,

On w prostéj linii spadkowej

Uczył rymowanej mowy,

Uczył oratorskiej chryi

W Wileńskiej Akademii.

A więc żądza go przenika,

Uzczyć pamięć poprzednika,

Śpiesząc z usługą,
Przedmową drugą,
Jednym tchem palnie,
Fundamentalnie,
Wierszów ze dwieście,
O Trockim feście:
Jak się w podróży
Modli lud Boży,
Jako przy miodzie
Szumi w gospodzie,
Jak burmistrz miasta
W bagnach się szasta,
Jak się niezartem
Potyka z czartem, —
Wszystkie te dziwy,
W konterfekt żywy,
Rytmami kryśli,
W wybornój myśli,
W rzęsitym stylu,
Zgłoskami tylu

Jako xiądz Baka

I rym Korsaka,

„*Vivant* wielkich prac owoce! —

Krzyknął drukarz — *magnae voce*”

I zagarnie

Do drukarnie,

I z przepychem

• Kopersztychem

Przyozdobić dzieło każe,

I sprzedaje po talarze.

Gdy już Baka złożon w kramie,

Wnet publiczność aż drzwi łamie,

Siaki taki

Woła Baki,

W jednej chwili

Rozkupili,

Przeczytali,

Każdy chwali

Coraz głośniej, coraz dalej.

Przy Bałtydzie
Fama idzie,
Przy Euxynie
Baka słynie

Jak dźwięk trąby chrapowatěj
Rym się odbił o Karpaty.

W lat coś dwadzieścia i parę,
Dzielko szacowne a stare,
Przez obieg skory
Między lektory,
Tak się rozlata
Na krańce świata,
I w nowėj erze
Nowy dank bierze;
Tak się połyka
Przez czytelnika,
Że się na stole
Biblijopole

Spotkać nie zdarza
Ni egzemplarza.
Rośnie jój fama
A książka sama
Choć bibulasta
Znow się rozszała,
Spotkać ją rzadko
Z całą okładką,
Puściły karty
Tytuł wydarty,
Tylko treść cała
W sercach została.

Łakną mędracy, łakną prości,
Znowu *clamor* w publiczności,
Krzyczą na zmianę,
Dziadki kruchciane,
Mieszczki sławetne,
Panie szlachetne,

Szlachta wąsata,
Pałac i chata,
Klasztor i szkoła,
Żałośnie woła
W okrzyk jednaki
Że nie ma Baki!

Pohamujcie wasze żale,
Wskrzesa *opus immortale!*

Nad Wisłą
Zabłyśło,
Raz trzeci
Zaświeci!!

A z Warszawy
Lud ciekawy
W insze kraje
Skarb dostaje;
Bez żadnej zniany,
W kroju sutany
Wyszedł xiądz Baka
Dzwonkiem Korsaka

Głoszon po przedzie, —
 Za niemi wiedzie
 Leon wspaniale
 Procesionale
 Naród jak mrówki
 Z Trockiej wędrówki,
 A śmierć koścista
 W chmurach się chysta
 I popłoch szerząc
 I kosą mierząc
 Na ziemskie dzieci
 „Leci a leci!“

Słowem to trzecie wydanie
 Żadnej nie uległo zmianie:

Sztycharz sztycharza
 Wiernie powtarza,
 Każda przedmowa
 Słowo do słowa,
 Tak się odbija
 Że edycja

Warszawskiej *tlocznie*,
Zgodna widocznie,
Z Litwy broszurką,
Zda się być córką
Pulchra propago
Matris imago.

Odkąd wyszło owe dzieło
Lat trzydzieści upłynęło,
I jest po trzecie
Rzadkością w świecie,
A czytelnicy
Jakby źrzenicy
Strzegli je święcie
I w testamencie
Z dziadów na wnuki
Dla ich nauki
Przekazywany
Skarb rymowany;

Dziś kto posiada
Ów skarb nielada,
Ten, jako sędzę,
Ni za pieniądze,
Nie odstąpi ani *gratis*
Téj szacownéj *raritalis*.

My, wyżéj tu wyrażeni,
Widząc że Bakę świat ceni,
Widząc że xiążek potrzeba
Pełnych duchowego chleba
I zdrowéj attyckiéj soli,
Wiekowi naszemu gwoli,
Pomnąc na dzieci i wnuki
Dla ich duchownéj nauki
Nieśmiertelne Baki karty
Drukujemy po raz czwarty.
Przydawszy k'dawnemu Bace
Skrypt co spoczywał *in pace*,

**Sponiewieran żal się Boże
W pewnym dalekim klasztorze.**

**Kiedyśmy w zakonnój celi
Pismo do nosa przytknęli**

Tak nasz głaska

Woń parnaska ,

Tak nas pieści

Wybór treści,

Rytmów słowa

I budowa,

Żeśmy Bakę w jednej chwili

I odgadli i odkryli.

To nas jeno dziwi wielce ,

Że butwiejąc w mniszój celce

Rym zalet tylu

W rzeczy i stylu ,

Nie był wydany,

Gdy Jasne pany

Chętliwą dłonią
W talarki dzwonią,
Płacą drukarza,
(Co się nie zdarza
Dzisiejszych czasów,
Gdy mecenasów
Szukaćby marnie
I przy latarnie).

A gdy się kończy robota
Zanieśmy błagalne wota
Niech Bóg zapłaci rzeźnię
Bieglemu konterfekciście,
Co ojcu Bace,
Poświęcił prace
I skreślił żywo
Śmierć zapalczywą,
Gdy niespodzianie
Przed Baką stanie
I jak bandyta
W szpony pochwyta,

Postawę wieszczą
Aż kości trzeszczą.

Masz tedy *lector amice*,
Czém ulżyć twoją tęsknicę ;
Niech cię pociesza xiądz Baka,
Wesel się rytmem Korsaka,
Smakuj w Leona przedmowie ;
A gdy ci będzie na zdrowie
I nas pamiętaj z kolei
Vale et memorsis mei !

PRZEDMOWA

RAJMUNDA KORSAKA.

**O! Polaku,
Współrodaku,
Czy w kubraku,
Czy w pakłaku,
W kapeluszu, czy w kapuzie,
Mój Francuzie!
Nadstaw buzię.
I ty tłusty
Niemcze pusty!
Rzuć pekeflejsz i kapusty —**

Γ ty rady, czy nierady
Rzuć menestry, czekolady,
Panie Włochu!
Oto z lochu
Xiążeczkę wydobytą z prochu,
Z myśli pobożną,
W koncept zamożną,
Powitaj,
Przeczytaj,
I sens, jeśli można, schwytaj.

Dziś ona wyszła z pod prasy,
Autor zaś jój w tamte czasy
Był w Polsce Jezuita,
A Polska Rzeczpospolita
Z której teraz kwita.
Proszę, wołam,
Ile zdołam,
Zaklinam cię siaki taki,
Ktokolwiek jesteś, człowieku,

Chciéj poznać w dzisiejszym wieku ,
Dzieło wielkiego Baki.

Tam zobaczysz , jak nasz Baka,
Hypokreńskiego dosiadłszy szłapaka,

Przed sobą pędzi

Na kilka piędzi

Śmierć z wielką kosą

Nagą i bosą;

Pędzi, mówię, na ziemię

Straszyć ludzkie plemię.

Patrzcie! jak ten potwór nagi

Straszne wszystkim daje plagi:

Tego porwawszy za szyję ,

Kościaną nogą w tył bije .

Tego gdy chwyci za żebra ,

Wnet niepospolita febra ,

Zębami ,

Szczękami ,

Póty dzwoni ,

Aż uroni

Duszczkę,
Lubeczkę,
Jedynaczkę
Nieboraczkę;
Ach! tak, tak,
Nieborak.

Na kogo spojrzy ponura,
Już w gardle tego pleura,
Swe sceny zaczyna,
Swe gorgi wycina
Ostatnie,
Aż w matnię
Człowieka
Zdaleka
Porywa
Złośliwa.

Innych znówu tuz, muz, tuz,
Już na łbie guz, guz, guz.
Potém przez nabrzmiałe szyje
Wpadają apoplexyje,

I w głowie watory,
Jak siano lub wiory
Zamecą
Zakrećą.

Komuś dalej potwór srogi
Gdy podagrę wpędzi w nogi,
Próżno nieborak
Jak rak

Słabą nogą wil, wil,
Niema więcej życia chwil;
Ból w piszczelach strzyk,
Chory nogą bryk.

Tak bez siły,
Do mogiły,
Nie włada,
Upada.

Gdy wreszcie z swojej szczodroty
Opatrzy kogo w suchoty,
Wnet gorączki
Jak zajączki,

Po żyłach biegają póty,
Aż śmiertelne sprawią poty.
Już kumpie poszły na schaby,
Już wzrok dziki, oddech słaby,

Ha pokuso !

Na cię kuso ,

Amazonka

Już wędzonka ;

Tłusty panicz

Cienki jak bicz ,

Bez sposobu

Marsz do grobu.

Lecz czy tylko przez choroby
Śmierć ma na nas swe sposoby?
Nie masz z tą jójmością ładu,
Wszystkich bije bez układu.

I w szkarłaty

Dźga zakaty,

I po suknie

Dobrze sztuknie,

I po płótnie
Tęgo utnie.

Gdzie już zmierzy ach! ach!
Tam niepróżny strach! strach!

Wielkie chłopcy
Gdyby snopy,
O ziemię
Jak brzemie
Z najdalej
Powali!

Gdzie swojej zażyje kosy,
Lecą uszy, palce, nosy;
Gdy zaś przykłada kostura,
Trzeszcza kości, pęka skóra,

I karki,
I barki
I zęby,
I kłęby
Pomiele w otręby

Człowiecze,
 Zawleczę,
 Upieczę,
 Posieczę

I sama ucieczę.

Śmierć głośna przez swoje czyny,
 Obiegłszy wszystkie krainy,
 Jeszcze się chciało jęjmości
 Dla jakiejś okoliczności,
 Niespodzianie i pilno

Odwiedzić stolicę Wilno.

W powietrze nietoperza wzniesiona skrzy-
 Jak bocian robiąc nogami; (dłami,
 Do miasta leci, a leci.

Bies jój podał koncept z pierza,
 Blisko świętego usiąść Kazimierza.

Zatém skromnie, jak należy,
 Siada na kościelnej wieży.
 Przez jakiś przypadek dziwny
 Nasz xiądz poeta przedziwny,

· Odwiedzić wyszedł xięgarza,
 Drudzy mówią, że winiarza,
 Co mu dochował przyjaźni wiary
 I miodék miał bardzo stary.
 Pewnie go autor kosztował,
 Bo mu dzieło dedykował.

O niczém niewiedząc wychodzi z komnaty,
 A wtém śmierć, która zasiadła na czaty,
 Z wieży jak jastrząb' spada na gołębia,
 I swe pazurki w karku pobożnym zagłębia.

Baka na tak straszny pozew
 Krzyknął: „Jezus, Marya, Józef!“
 Jak Jezuita skromnie się ułożył,
 Wzniósł oczy w niebo, łapki na krzyż
 złożył;

Chcąc jednak uciec raptem się zwierci,
 A w tém mu xiążka wypadła
 o śmierci.

Widząc to larwa, roztworzywszy ziewy,
 Krzyknie: „Co znaczy ten kawał cholewy?“

Przelał się autor i zamilkł na chwilę,
Rzeknie: „Nic, pani, to są rubrycele!“
„Obaczym.“ wrzaśnie, i wtém zapalczywa,
Z ziemi pobożną książeczkę porywa,
Zajrzy, i czyta na siebie paszkwili:
„A! klechu, bodaj cię djabli wzięli!
„Kto ci dał prawo, za pobudką marną,
„Tak mnie malować czarną?
„Ty odrzutku Lojoli, tak wielkiego męża,
„Za to żeś mnie opisał jak węza,
„Za koncept nieladajaki,
„Zażyj śmiertelnój tabaki!“

Próżno nasz autor exorcyzmy gadał;
Próżno swe dzieło na innego składał;
Próżne wybiegi, trzeba było słuchać,
Śmierć się nieumie nigdy rozdobruchać.
Ukląkszy zatém naprzeciw świątnicy,
Wzniósł oczy w niebo—zażył ciemierzycy;
A gdy mu w nosie srodze zakręciło,
Kichnął, drgnął trzykroć i już go nie było!

Tak tedy mąż pobożny i poeta wielki,
Który miał w głowie i klepki i belki
    Idąc w niebieski przybytek
    Zostawił dzieło małe,
    Sobie na chwałę,
    A nam na pożytek.
Prawowierni chrześciance,
Co na powszechne żądanie
Xięę tę przebić śmieli,
Jeśli czytelników swych przez to ujęli,
    Nie pragną innéj nagrody,
Tylko przez bliźniego miłości powody,
    Za duszę autora,
    Poezyi profesora,
    Jeśli wola będzie czyja,
    Zmówić trzy „*Zdrowaś Marija.*“
Ja zaś com skłopotał głowę,
Piszac tak długą przedmowę
I Bakę musiałem świecić,
By wam się lepiej zalecić,

Czy Hanc , czy Franc , czy La , czy Le ,
  czy Lach ,
Jak długi do nóg waszych upadam bah ,
  bah , bah !

DEDYKACYA
LEONA BOROWSKIEGO.

SZLACHETNEMU MNIE WIELOE MOŚCIWEMU PANU A PANU
PIOTROWI BUBIŃSKIEMU,
BURMISTRZOWI JEGO KRÓLEWSKIEJ MOŚCI MIASTA
WILNA, PROMOTOROWI BRACTWA ŚGA RÓŻAŃCA,
HETMANOWI BUŁAWY WIELKIEJ TEGOŻ ŚWIĘTEGO
BRACTWA, MECENASOWI I PROTEKTOROWI MEMU
ŁASKAWEMU PANU I DOBRODZIEJOWI

To dziełko pełne uwag światobliwych,
Dedykuje i ofaruje,
Jak następuje :

Słońce estymy
Dla polskiej klimy !
Z różannej strugi !
Samsonie drugi !

Centrum honorów!
Żywco autorów!
Przyjm tę przypisnię,
Co się umyślnie
Do nóg twych ciśnie;
A djabeł ań piśnie.

O! hetmanie, na rydwanie,
Coś w ponsowym wiódł żupanie,
Do Trok latem
Z majestatem
Processyją.
W dzwony biją,
Za twym śladem ludzie śpieszą,
Boso, w bótach, wozem, pieszo,
I łsiny,
Jak patyny,
I staruszki,
Jak garnuszki;
Ale, ale, ku twój chwale,
Za tém wojskiem szły wspaniale

Twe obozy,
Pełne wozy
Miodu, wódki,
Zapach słodki,
I kielbasy,
I frykasy,
I wędzonki,
I pieczonki,
I jędory,
I ozory,
I kurczęta,
I pulmenta.

Bóg cię bronił iść przez lochy,
Gdzie czarownic sprośnych fochy!

Gdzie tańczą
Z djabłów szują,
Świece gaszą,
Wiernych straszą.

Gdzie bazyliszek leży,
A kto nań tylko nabieży,

Wnet on podobny do kury
Zirknąwszy nań z ciemnej dziury

Oślepi, ogłuszy,
Wywróci jak snopa,
I już niemczyków kopa
Tańczy koło tej duszy.

Owo, owo,
Nie drwij głową
Duszo święta, ni bezbożna,
Bo tamtędy iść nie można.

Tyś waleczny!
Nie był sprzeczny,
Z djabły koncept niebezpieczny,
Minąwszy szatański młyniec,
Przez bity szedłeś gościniec,
Przez aury świeże,
Pod Trockie wieże,
Z mnogim twym ludem.
I sławne cudem

Bileś lbem progi,
Bez żadnej trwogi.

Już chór skruszony
Rznie w semitony
Swe anty-fony;
Dmą miechy w dudy,
Szeptają ludy,
W gęstym pokłonie,
Wznoszą się wonie.

Letnia i drobna
Każda z osobna,
Babka, dziewica,
Trzepie się w lica,
Mołojce, jury,
Wąsy, fryzury,
Stają u kratki,
I swe niestatki
W skruszonym duchu,
Składają w uchu

U spowiednika,
Pragnąc krzyżyka.
Po mszy, spowiedzi i po kazaniu,
Każdy myśli o śniadaniu,
Każdy swe oczy
Ku tobie toczy,
A obiadowa pora,
Nowy laur dla Promotora.
Tój sławy czując pochopy,
Prowadzisz wszystkich do szopy,
Przy okrzykach wesolości,
Djabeł pęka od zazdrości.
Ty zaś z myślą czystą,
Wznawiasz rżęsiso,
W cnój alternacie:
„Do ciebie, bracie!“
O! wesolości szafarko nektaru,
Którego niebo z skąpego wymiaru,
Spuszcza po łucie na nasze padoly,
Mieszając w centnar licha i mozoly,

Któż teraz z ludzi zgadnie,
Żeś jest w hetmańskim puharze na dnie?

Pielgrzymko górnego gmachu!

Jam cię poznał po zapachu,

I nikt cię nie zoczy,

Aż puhar do dna wytłoczy.

Już szmer radośny

Wprzód słaby, potem głośny,

Ucinki, żarty,

Humor otwarty,

Niewinne śmiechy,

Gry i uciechy

Osiadły szopy strzechy;

Lecz djabeł przekłęty,

Którego męczą grzechy,

Skoroś ty poniosła pięty,

Do miodowego rozcieku,

Namięszał diweldreku,

I brodą długiej wiechy,

Pozmiałął twoich ze strzechy;

A na to miejsce posadził,
Którą z piekła wyprowadził,
Zwadę z długimi zębami,
Nafryzowaną węzami,
W garści z kijami,
Z zapuchłym okiem,
I chromym krokiem,
Tuż przy niej plotkę
Czeczotkę

Nabożną jak kotkę.

Więc każdy, co łyknie,

Zmarszczy się i syknie.

Odchodzi mrużąc, roztrąca,

Zżyma się niechęć gorąca.

Wnet majster Bartek do majstra Szymona:

„Co to Waścina żona

„Cierpi do mojej baby,

„I u Łukasza sąsiada

„Z przekazem o niej gada?

„Chcesz, bym ci połamiał schaby?“

To mówiąc Bartek
Cisnął mu w oczy półkwartek.
W drugim kącie *item*
Z szlachcicem Witem,
Przemówił się brat Antoni,
I porwali się do broni.
Szlachcic miał ślad oczewisty:
„Co ty, półdiable z jurysty,
„Przejmujesz moje listy,
„Którym pisał do przyjaciół?“
I wnet go po uchu zaciął,
A ten patryjarchalnie,
Jak go na odlew palnie,
Hrymnał o staje szlachcic
I tylko nogą chyc, chyc, chyc,
„Ratuj panie liber Szcyc!
„Bo ten srogi certamen
„Zrobi szlachcicowi *amen!*“
Szcyc wnet z podróźnej apteki,
Którój ma pełne kieszenie,

Dobvwszy mydlane leki

I podniebienie.

Tyś hetmanie , biegł z buławą
Mitygować wojnę krwawą ,
A znając te figle djable ,
Wziąłeś w drugą rękę szablę ;
Długoś rozwodził ,
Aż nim uchodził ,
I wrzawę tę pogodził ,
A djabeł zły że nie zaszkodził .
Wyplatał tobie sztukę ,
Że miałeś potém kukę .

Słońce zaszło , padły mroki ,
Každy rzuca święte Troki ,
Jeden rakiem ,
Drugi kula ,
Łeb z siniakiem ,
Nos jak dula ; —

O! Dubiński, niech Bóg strzeże,
Ledwoś minął świętą wieżę,

Kiedy cię kruki
Czarne jak żuki,
Wypadłszy z chmury
Porwały do góry,
Jak wilcy jagnię,
I posadzili w bagnie;

Lecz ty nieustraszony,
Chociaż w błocie osadzony,

I za twe wielkie cnoty,
Straciwszy żółte bóty,
Patrzysz, alieć te kruki
Przemieniły się w kaduki,

Nagie jak bizony,
Łby czarne w rogach,
Pazury na nogach,

Nos jak komma zakrzywiony,
Ac tandem z tyłu ogony.

Poznawszy więc że to djabli,
Jak niedobędziesz szabli,
Jak nie zaczniesz żwawo.
Machać w lewo i w prawo,
Rąbać na krzyż,
Wzdłuż, wszerek i wzwyż;
Widzą czarty,
Że nie żarty,
Zatrąbili głośne larum:
Zatrzęśli *totum tartarum*.
Wnet srogie larwy,
Różnych kształtów i barwy,
Wypadły *estagno*,
Okrzyczały całe bagno,
Czepiąc się na twym kołnierzu,
„A tuś nam śmiały rycerzu!“
Lecz ty odważny na ciosy,
Narąbawszy djabłów stosy,
Skończywszy bitwę wygraną,
Wracasz aż nazajutrz rano.

Jak o tém głośno gadano,
Jak z ust twych własnych słyszano.
Ja zaś mówię, niechaj żyje,
Komum miasto dedykacje
Napisał tę długą *chriję*
I z czyjego dzbana piję,
Łask słodkich liczne dowody.
Co ma zawsze przednie miody,
I lipczyki i trojniaki
Nie żałując ich dla Baki,
Czy w sobotę, czy w niedzielę.
A więc u nóg twoich ściele
Opus to oprawne w skórę
Cum humillimo operatore,
A twoje *magna nomina*
Niech późna *proles* wspomina.

DO CZYTELNIKA.

**Panuj w świecie! nim straszna grobów pani
Aktem tragicznym twoje serce zrani.
Nie trudno, wierszów prawda dowieść
może,
Xerxesów perskich śmierć zmoęła,
i zmoęze
Alexandrów, by nowych Pompejuszów,
Wielkich Datisów, Belizaryuszów,
Emilijanów lub Milcyadesów,
Rzymskich Fabianów, wiąż dzielnych
Narsesów —**

Jój moc, wielmożność bez granic panuje,
Silna potęga śmiało rozkazuje.
Ta szybko płynie za bystre Sekwany,
Elby, Aluty, Sabaudy, Rodany.
Fortuny z życiem wydziera na wschodzie,
Atlantów łamie silnych na zachodzie,
Najdzie każdego w odległej Afryce;
Jedna państwami włada w Ameryce.
Nie trafi z nią się doktor dysputować,
Ani filozof w kontr argumentować.
Nikt się nie schroni w Sardyńskich Tu-
rynach,
Ani się skryje Węgrzyn w Waradynach,
Francuz w Paryżu, a Hiszpan w Madrycie
Wszędy doścignie śmierć jawna choć
skrycie,
Ta prawda wierszem tu jest wyrażona,
Na dusz pożytek świata otworzona.
Czytaj chętnie, miły czytelniku,
A śmierć uprzedzaj cnotą, katoliku!

UWAGA ŚMIERCI

WSZYSTKIM STANOM SŁUŻĄCA.

Rzadki fenix ; rzadsza w świecie

Dobroć rzeczy: jak w komecie

Umbr szlaki ,

Złe znaki

W żywiołach

I ziołach.

Co śmierć wróży jak kometa ,

Saturn silny dość planeta

Do sporu

Odporu

Nie najdzie
Gdy zajdzie.

W życiu jęczym: ach, niestety!
Szczęście, honor nie bez mety,
Bez chłosty
Dzień prosty
Nie minie
Śmierć słynie.

Pożegnał się ten z rozumem,
Kto świat słaWił światel tłumem:

Kto ceni,
Lub mieni
Śmiećisko
Światlisko.

Że tu dobrze, mało wiele,
Chyba świadczy mądre ciele;

Kto uczył,
Nie skuczył
Sam sobie,
W złój dobie.

Z pisma wiecie :
Żle na świecie!

Życie wojna
Niespokojna.

Ciało kat ,
Świat psu brat ,
A zaś, bies
Zły to pies.

Czy czujemy
Nim zaśniemy ,
Czy pijemy,
Czyli jemy,
W grach ,
Radach ,
Brygadach ,
Turbują,
Katuja.

Ej do nieba
Nam potrzeba !

Tam pokoje ,
Słodkie zdroje ,
Obloki
W potoki
Obfite
Zakryte.

Świata okrąg krętna cyga
Nędzna, szczupła, jako figa:
Do nieba
Potrzeba ;
Ta meta
Zaleta.

Nie nasyci świat pigułka ,
Skruszy zęby twarda bulka :
Kamieni
Nie mieni
W bżanty,
Walkanty.

Bied, plag, płaczów świat jest skrzynia ,
Co raz chorób, szkód przyczynia.

Zamczysta,
Nie czysta:
Na koniec
Śmierć goniec.

STARYM UWAGA.

Mości panie weteranie,
Dość świat szumi nim ustanie :
    Z tych szumów,
    Rozumów
    Nabądźmy,
    Nie błądźmy.
Młody może, stary musi
Bryknąć, bo go kaszel dusi :
    W tém leki
    Z apteki

Nie radzą,
Ba, zdradzą.
Mój staruszkę,
Przy garnuszkę
Darmo z gołą
Warzysz ziola :
Nic piwko,
Choć z śliwką,
Na dziady
Pasz rady.

Wybacz, proszę, że cię bodzę
W pospolitéj wszystkim drodze

Twój łubek
Pałubek
Zawlecze,
Uciecze.

Zamiast konia
Śmierć pogonia ;
Kijek w rękę
Ty bez łąku

I oklep,
Gdzie twój sklep
Pośpieszysz;
Ucieszysz
Sukcessorów
Nie bez sporów;
Srebrnej rosy,
Złote włosy
Poczubią,
Cię zgubią
Jak ścierwo
Rozerwą.
Raz zapłaczą,
Stokroć skaczą,
Że już trupa
Cna chałupa
Nie widzi,
Bo zbrzydzi
Woń gnoju
Z pokoju;

Cała płata,
Tam do kata!
Stare grzyby
Choćby ryby
Pożarły,
Potarły;
Brząk łuska
Nie łuska!
Złota siatka,
Ta im matka
I ciotulą;
Precz babulo!
Trzos bratem
Z Eufratem.
Pieniążek,
To bożek.
Panie łysy,
Tyś od misy
Pierwszy w groby
Do żałoby:

Peruka
Oszuka ,
Na włosy
Są kosy,
W oczach mary
Okulary
Śmiało stawia
Nie zabawia.
Za czasek ,
Już w piasek
Zdrobniejesz
Spróchniejesz.
Starość stęka ,
Bo w niej męka
Nieustanna.
Kasza , manna :
Choć żuje ,
Nie czuje
Posiłku
W lat schyłku.

Kwaśna mina i ponura;

Dziad nie stąpi bez kostura :

Śmierć wita,

Z lat kwita!

Motyka

Spotyka.

Starzec ślepy, oraz głuchy,

Słaby z nosa spędzić muchy

Wszak zgoła

Nie zdola:

Jak bryknie,

Gwałt! krzyknie.

Przy swym zysku

Lat ucisku

Nie ukoi;

Mysz się boi

Choć czasem

Z zapasem

Ma kota

Ze złota.

Dziad nazywa garby

Skarby :

Śmierć na skarby

Ma swe karby

Bez liku ,

Bez szyku

Podbiera

Zawiera.

Krzywo chodzi , garb przeważa ,

Niechaj każdy mocno zważa ,

Kto słyszy:

Szczur , myszy,

Parada

Dla dziada.

Wszyscy wiecie :

Dziad jak dziecię:

Śmierć przylepka ,

Grób kolebka ,

Kożuszki

W pieluszki

Sposzyje,
Spowije.

W grobie dobrze dość na dziada,
Bo ucichnie wszelka biada :

Nie męka,
Nie stęka;
Nie lichy,
Śpi cicho.

MŁODYM UWAGA.

**Za igraszkę śmierć poczyta,
Gdy z grzybami rydze chwytą:**

Na dęby
Ma zęby,
Na szczepy
Ma skłępy.
Cny młodziku
Migdaliku,
Czerstwy rydzu,
Ślepowidzu,

Kwiat mdleje,
 Wędnieje ;
 Być w kresie
 Czerkiesie,
 Ej dziateczki!
 Jak kwiateczki
 Powycina
 Was pozrzyna
 Śmierć kosą
 Z lat rosą,
 Gdy wschody,
 Zachody.

Wszak poranek od wiecz
 Nie daleki bez pozoru
 Dzień z nocą
 Karocą
 Taż dąży,
 Świat krąży.
 Dniem nie długo słońce parzy,
 Cienia chmury, gdy się żarzy:

Noc mściwa
Sposzywa
Blask szczyry
W swe kiry,
Po zachodzie kwiat w ogroju
Płakać musi jak po ojcu :

Łzy rosy,
Są glosy
Do nieba,
Bez Feba.
Śliczny Jasiu ,
Mówny szpasiu ,
Mój słowiku ,
Będzie zyku ,
Szpaczkujesz ,
Nie czujesz?
Śmierć jak kot
Wpadnie w lot!
A za nie wiesz,
Że śmierć jak jeź ?

Ma swe głogi
W szpilkach rogi?
Ukoli
Dowoli,
Aż jękniesz
I pękiesz.

Czy ty głuszec, czy ty wrona?
Dusznym sępów chwyci szpona,
Twa główka,
Makówka,
W swawoli
Nie boli.

Tobie w głowie skoki, tany,
Charty, żarty na przemiany;
Śmierć kroczy,
Utroczy
Jak ptaszka,
Nie fraszka.

W ślepią babkę gdy śmierć skacze,
O! czy jeden młodzik płacze —

Jéj dygi
Złe figi
Nie strawne
Dość dawne.

Łasyś zbytne na cukierki,
Jablka, gruszki i węgierki, —
Śmierć jawna,
Nie strawna,
Połyka
Młodzika.

Świat gomulka, tyś pigulka,
Ale smaczna szczirom skórka:
Gdy zwleka,
Opieką,
Wywędzą
Lez nędzą.

Tyś jak pączek, czy ponpuszek,
Od labędzich twych poduszek:
Śpisz długo,
Śmierć sługą —

Pościele
W popiele.
Młodzieniaszku,
W adamaszku,
W axamity
Zbyt uwity;
Twe lamy,
Od jamy
Nie skryją
Zaryją!

Świat na morzu, tyś w korabiu;
Śmierć róbaczek jest w jedwabiu:

Patrz, tchórze

Na morzu

Żle cale

Żle fale.

Kawalerze,

W pięknej cerze,

Na twe stany

Chcesz odmiany?

Odmiana
Ześ z pana
Brat łata,
Gdy fata.

Kawalerów śmierć szyderca
Zrywa gwałtem i z kobierca ,

Łopata
Przeplata
Wesele

W lez wiele.

Nie bąbź sadłem, czy jak masło:
Nie jednemu życie zgasło.

Wszak mówią,
Ze łowią
Tak dudków
Bez skutków.

Żywe srebro, paliwoda!
Na igraszki czasu szkoda:

Czas drogi
Sąd srogi

Co minie

Uplynie.

Nie dopędzisz *wczora* cugiem,

Nie wyorzysz *jutra* pługiem ;

Minęło, .

Zniknęło

Bez zwrotu

Powrotu.

BOGACZOM CIEMNYM OŚWIECENIE.

**O bogaczu,
Godnyś płaczu!
Masz sepety
I kalety,
Masz gody
Wygody
I futra
Do jutra.**

Skarbiec pełny
Złotój wełny,
Złote runo;
Lecz że z truną
Twe juki,
Dokuki,
Sobole,
Są bole.

Bogacz Boga miałby chwalić,
I ofiary z bogactw palić;
Bóg w niebie.
U ciebie
Bez wrózek
Skarb bożek.

Jemu serce, kłopot życia
Jest oddany, dla nabycia
Zysk cały
Nie mały,
Kłopoty,
Suchoty.

Wszak zwiędniałeś,
Ołysiałeś
Jak skorupa
Liczykrupa:
Twa mina
Wędlina
Dla szczurów
Z pod murów.
Wysuszyło złote żniwo;
Abrahama czeka piwo :
Po chwili
Posiłki
Śmierć łzami
Konwiami.
Twoje złoto
Jako błoto,
I zapasy
We złe czasy,
Z lat stratą
Łopatą

Śmierć z chuci
Wyrzuci.
Mości panie,
Z gliny dzbanie,
Polewany,
Pozłacany:
Nie głucho,
Że ucho
Urwie się
Stłucze się.

Ma świat cały cię w respekcie:
A ty wszystkich w tym despekcie
Że czyste
Wieczyste
Wsi liczysz,
Dziedziczysz.
Lecz ta wada,
Że świat zdrada.
Co się wznieci
Krótko świeci:

Świat burka,
Twa skórka
Niech zważa
Poważa.

Dbasz w brygady
Dbasz w parady,
W złocie chodzisz,
W złościach brodzisz —
Ta fama
Jest plama.

Trup w szatach,
Duch w latach.

Wszak karmazyn w małej cenie,
Gdy w pakłaku złe sumienie.

Grzbiet łśni się,
Duch ćmi się,
Sierota
Hołota.

Masz tytuły
I szkatuły,

W kiesach złoto
W sercu błoto
Niecnota,
Hołota,
Przemaga,
Zniewaga.

Masz parepy, pasłe cugi,
Choć nad włosy większe długi

Parady
Bez rady,
Przychodów
Rozchodów.

Masz rządziki
Kapelijki,
Menuet skaczesz,
Nim zapłaczesz,
Źle żyjesz,
Zawyjesz.

Śmierć nie śmiech,
Dudy w miech.

Teraz w rusa
Rwie pokusa,
A w tryszaku
Smak jak w raku.
Grasz tego
Z przysięgą.
Bez chluby
Rad w czuby.
Karty, szachy
Niszczą gmachy,
Z Faraona
Dobra strona
Faluje,
Czatuje.
Odmiana,
Przegrana.
Mości panie!
Moje zdanie:
Tój minuty
Do pokuty.

Z pieniędzy
Daj nędzy,
Płać myto
Kalitą.

PANOM UWAGA.

**Wy panowie,
Wy grandowie,
Czy krzesłowi,
Czy drążkowi,
Patrzajcie,
Zważajcie
Poważnie,
Uważnie.**

**Bóg Pan panów i hetmanów,
Jeden Rządca wszystkich stanów,**

On nosi,
Wynosi,
On zruszy
On skruszy.

Przezeń orły i motyle,
Ile sił da, mogą tyle;

Nic z siebie;
W potrzebie
Lamparty
Lwów warty.

Z jego woli
Choć powoli
Harde parki
Łamią karki,

A szturmy
Wież hurmy
Gdy zoczą
W lot tłoczą.

Jego summy, szczuki, mole,
Karpac, Krempak, lasy, pole,

Gdzie zorza ,
Gdzie morza,
Panuje
Góruje.

Chwalcieź Boga przy powadze,
Honor rzeczce: niezawadzę
Zbawieniu ,
W imieniu
Wysokiém,
Szerokiém.

Wielkie domy niech honory
Przy zalecie cnój pokory
Dziedziczą
I liczą
Z ozdoba ,
Cnót próbą.

Wielcy, wyższe myślcie rzeczy,
A zbawienie w wyższej pieczy
Trzymajcie ,
Dźwigajcie ,

Sumienie

Nad mienie.

Świat was liczy między bogi.

Bozka bojaźń niechaj trwogi

Dodaje,

Nim staje

Przeboru

Z honoru.

Bądźcie sercem piastunami

Kto uczynił was panami,

Korzcie się,

Módlcie się

Publicznie,

Tak ślicznie

Jaśniejecie, na świeczniku

Gaśnie słońce w swym promyku:

Pomrzecie

Zgaśńiecie

Jak śmiecie

Na świecie.

Cedry, dęby i topole,
Niszczą, kruszą wichrów wole.

Pan jak dąb,
Śmierci żąb
Z pnia zwali
Obali;
Krzesa, trony
Jój ogony
Zacierają
I chowają
Ordery
Do pery.
Grobowce
Pokrowce.
Wszak nie w cepy
Żyzne sklepy,
Więcej łupów
Z pańskich trupów
Dość snadnie
Nieskładnie

**Pan padnie
Śmierć władnie.**

**Na wspaniałe głowy, szyje,
Ostro patrzy, cynkiem bije:**

**Na łaski
Pasz łaski,
W jej chęci
Pieczęci.
Wielkie głowy!
Niech gotowy
Pokłon będzie
Tu i wszędzie
Jednemu,
Wielkiemu
Prawemu,
Sędziemu.**

UWAGA DAMOM.

Świetne damy!
Świat was w ramy
Jeszcze w życiu,
W dobrém byciu
Wprawuje,
Szacuje,
Tak wzięte
Jak święte.
A śmierć ślepa
Jak szkulepa

Nic nie zważa ,
Nie poważa,
Chimera!
Odziera—
Co złoto,
Jój błoto .
Na fontaże
Mars pokaże,
Na fryzury
Głodne szczury
Gotuje ,
Pudruje
Śiwizną ,
Zgnilizną .
Umysł hardy
Na kokardy
Fatów szpony ,
Girydony,
Tak szuby
Jak czuby

Zwlekają,
Zdzierają.
W lot kapturki
Podrą szcurki,
Tam bukiety
I tupety.—
Ej boginie!
Wszystko zginie,
Wasze imie
W krótkiej stymie:
Śmierć strzyże
I krzyże,
Manele
Rwie śmiele.
Darmo kanak zdoła głowy.
Gdy u kogo rozum sowy.
Przeważa,
Niezważa —
Zgnić w grobie
Ozdobie.

Gdzie testament tamto lament,
 Łzy toczą się na dyament :

Ach perło!

Jak berło

Śmierć zmiata

Do kata . . .

W świata morzu okręt drogi
 Z czubem zerwie wicher srogi ;

Popłynie ,

Ach zginie ,

W lez rzeki

Na wieki .

Rogów moda jak wicina,
 Wiatrem dęta pajęczyna

Skurczy się ,

Pomści się .

Śmierć nagle ,

Na żagle .

Nic wam damy

Złote lamy ,

Bez urazy,
Ani gazy,
Mantele,
Manele
Nie dadzą,
Zawadzą.

O Dyanno! z ciebie mąra,
Czy poczwara, gdy czamara

Przybierze
W ofierze
Much rojem,
Rop zdrojem.
Nic nie miło,
Gdy się zgnęło;
Sztofy, tury
I purpury,
Wachlerze
Trup cerze
Odmiata
Do kata!

Nic po stroju,
Człek wór gnoju,
Pompe zbrzydzi,
Świat ohydzi.
Odrzuci,
Bo nóci
Gazeta!
Waleta!
Śmierć niemodna;
Kiedy głodna
Na ząb bierze,
W cudnej cerze,
Z rumieńcem
I wieńcem
Panienki
W trumienki.

RYCERZOM UWAGA.

**Dumny z miny bohaterze,
Odkryj umysł, powiedz szczerze,
W humorze
Nie tchórze
Krzewią się,
Gnieżdżą się .**

**Tyś przybrany w pancerz, w spiże;
Twój Bucyfał uszmi strzyże;**

Sam mdlejesz,

Truchlejesz!

Dla Boga!

Zkąd trwoga?

Wszak na strachy są sztokady,

Dzidy, dardy, kołczan, szpady,

Są działa,

I strzała,

Są wozy

Obozy.

Słyszę mówisz: „Nic mi rany,

„Nic plezyry, nic kajdany,

„Moc biedna,

„Śmierć jedna,

„Nas trwoży,

„Strach mnoży”.

Śmierć sroższa nad puginały,

Nad rumelskie dzidy strzały,

Nad groty,

Nad rotę;

Śmierć strzyże
Paize.

Mój rycerzu, tchórz w kołnierzu,
Gdy śmierć stawia w twém przymierzu.

Ta liga
Nie figa!
Zła mara
Ta para.

Ona pędzi ogniem tchnące
Lwy, tygrysy, jak zajace,
Pancerze
Jak pierze
Drze, psuje
Tratuje.

Lotne sępy i orlęta
Tłoczy, dławí jak pisklęta,
A znaczki
Jak raczki
W lot szepcą,
Gdy depcą.

Cudzych fortun ci siepacze
Płaczą straszni jak puhacze,

Boleją,
Truchleją;
Pasz miny
Z ruiny.

Nie dostoi kirys kroku
Gdy już staną fata z hoku,—

Śmierć żarty
Z lamparty
Wszak stroi
Ze zbroi.

Darmo skrzydła rozpościerać
Darmo w wojsku się zawierać,

Śmierć bunt
Przez runty
Sprawuje,
Zwojuje,

Macedończyk zburzył Greci,
Sam w Kocita wleciał rzeki,

Tam spłynął
I zginął,
Gdzie groble
Na wróble.

Xerxes wody brał w okowy,
Nie przedłużył lat osnowy:

Tyś kłábek
Nie dábek,
Broń nitki,
Nim kwitki

Żwawy marsaty słuźalec,
Gdy z piór strusich choć kawalec

Cię zdobi,
Sposobi,
Choć w Marcu
Do harcu.

Choćby matką twą Bellona
Była — jednak fatów szpona

Cię ściśnie
Zawiśnie,

Ich tęga

Potęga.

Dziwiąc się cię widząc place,

Applaudują bomby, race,

Przy strzałach

I wałach,

Bułatach,

Granatach,

Przecię zamki

Jak bez klamki,

Twe mózdzierze

Jak pęcherze

Rozdziera,

Otwiera,

Śmierć psuje,

Rujnuje .

Nic w kaftanach z drutu hafty,

Pęką prędko jako tafty;

Wszak parka

Dość szparka ,

Dogodzi
Uchodzi.
Śmierć w pokoju
Czyli w boju
Marsz, marsz! każe
I pokaże
Mars czoła:
Ty zgoła
Zemdlejesz,
Strupiejesz.
Trąby ra! ra!
A śmierć gra; gra!
Kotły bum! bum!
Z domu rum! rum!
Ruguje
Rumuje,
Plac bierze —
Żołnierze!

Ach! rozdziału duszy z ciałem
Nie zasłoni cekauz wałem!

131

Śmierć ściele

W popiele:

Ma lochy

Na prochy.

DUCHOWNYM UWAGA.

**Mości xiężu, pieścidelko,
Proszę zgadnąć, gdzie pudelko**

Zamczyste,

Sklepiste?

Co xięży

Mitreży?

**Wszak w kościele klejnot drogi,
Xiądz, nie mosiądz, skarb to mnogi.**

Więc strata

Zakata

Dość znaczna
Nie baczna,
By nie była, fata skryją
Dość przezornie i zaryją,
Tak wiecznie
Bezpiecznie,
Od zguby
Bez chluby.
Mój duchowny
Dość wymówny,
Lecz na stronie
Nie w ambonie;
On cicho:
Grzech lichy
Nam robi
Nie zdoła.
Gdy pożary, we dzwon biją,
Wraz kościelne spiże wyją;
Gdy grzmoty,
Z suchoty,

Gdy chmury
Z nieb góry.

Ach! pioruny z gniewu chmury
Rzuca gęba z impostury:

Wołajże
I dbajże
Nasz Mufty,
Mów, mów ty!

Nie zaleta czci kapłańskiej
Być dozorcą trzody Pańskiej;

A trzody
Do zgody
Nie wprawiać,
Namawiać.

Xiądz nie xiężyc, niechże grzeje
Słońcem cnoty, niechaj wleje

W nas ducha
Aż skrucha
Na duszy
Nas skruszy.

Mości xiężu,
Twe orężu
Brewijarze
I ołtarze
Znać dają,
Wołają:
Oprawy
Poprawy.

Sam nie chwalisz mości xiężu

Kto źle chowa swe orężu:

Mój xiężu,
Orężu
Zapasy
W złe czasy.

Nie chowajże je w pokrowcu,

Nim zagrzebią cię w grobowcu

Do dania
Nie brania,
Kurcz męczy
I dręczy.

Z ręką skąpą zgniją oczy,
Wkrótce życie w dół poskoczy

Szostaki

W żebraki

Pozbywaj,

Zdrów bywaj!

Xiądz xiąg miewa futerały,

A pokrowiec w trumnie trwały

Śmierć mściwa

Sposzywa,

Gotuje,

Czatuje.

Zła nowina mości xiężę,

Nas czekają żaby, węże!

Dzwonnica

Tęsknica,

Zahuczy,

Zamruczy.

Żyj z ołtarza mój pasterzu,

Trzymaj z Bogiem nas w przymierzu

Skutecznie,
Statecznie,
Cnotami,
Modłami.
Bożych darów,
Nie z puharów
Ampuleczką
Nie lampeczką
Używaj,
Przebywaj;
By nad stan
Nie był dzban.

Mości xiężu teologu,
Nim w śmiertelnym staniem progu

Nas spytaj
Przeczytaj
Z Psalterza:
Śmierć zmierza.

Mości xiężu kapelanie,
Kiedy pora nam nastanie,

Ze tańce
W rózańce,
Nowinki
W godzinki,
Zamienia się? nasze karty
W xiązki święte? bo niezarty!
Zartujem
Kartujem
Śmierć czeka
Człowieka.
Świat nie światło: ty świecznikiem,
Oświecajże słów promykiem,
Ni chuchu
Ni ducha
Ćmią cienie
Sumienie.

DWORSKIĘJ MŁODZI UWAGA.

Pożegnał się ten z rozumem,
Kto dwór zwał łask wielkich tłumem.

Tam łaski
Jak trzaski

Latają

W łeb dają.

W obietnicach złote góry,
W skutku kruche łask farfury:

Pan dworski

Kot morski,

Choć mowny

Niełowny.

Z domu wiedzie dość paradnie,

Lecz wyjedzie — oklep snadnie;

Stół chiński,

Koń fiński

Zakaty

Strokaty.

Ty dworaku

Nieboraku,

Kręcipięto,

By nie wzięto,

Patrz nieba:

Coć trzeba

Uważaj

Poważaj.

Tam wiek tracić młodym fama,

Lecz w sumieniu znaczna plama:

Gdy młodzi

Co szkodzi

To dbają

Chwytają.

Dworskie mody, polityki,

Łacno łamią cnoty szyki.

W nich smaku

Jak w raku :

Bez cnót nic!

Będziesz fryc.

Złych kompanów straszne roty,

Z nich cię bierze grzech w obroty.

Niecnota

Holota

Kolega

Dolega.

Ze złym liga w długim czasie

Trzyma serce jako w prasie,

W niedoli

Swawoli :

Złe kluby

Do zguby,

Nie dasz danku farbie z kretą
Dwór bez cnoty nie zaletą ;

Maniery
Cnót cery
Są próbą
Ozdobą.

Własnych fortun dwór podszewką
Być mienisz—lecz tą polewką

Choć żyjesz,
Nie styjesz :
Wszak długi
W zasługi.

Kręci wirem świata morze,
Paliwoda tyś we dworze

Szeptami
Plotkami
Dość sprawny
I jawny.

Latasz wszędy gdzie nie proszą,
Szczęścia skrzydła cię unoszą,

Któs mydłem
Ty skrzydłem
Cię zdradzisz,
Źle radzisz.

Z fortun kołem mózg się kręci,
Fatów obrót nie w pamięci

O kołku,
Być w dołku,
Z fortuny
Do truny.

Nie nasycą tany dworów,
Milsze tony świętych chorów:

Tak wiecznie
Bezpiecznie;
Ta rada
Nie zdrada.

Więc co żywo skocz ochoczo
Za instynktem szłapio, kroczo,

W niebie dwór;
Świat plew wór:

Tam meta

Zaleta.

Na dworskiego polityka

Nie igraszka jest motyka,

Łopata,

Gdzie chata

Pokaże

I wskaże.

CUDZOZIEMCOM UWAGA.

Witam gości w naszym kraju,
Z wami chętnie, jakby w raju.
    Życ chcemy,
    Będziemy
    Społecznie
    Statecznie.
    Wasze strony
    Jak Dodony
    Cudze kraje,
    Mówne gaje

Was pytać,
Was witać
Pragniemy,
Życzemy.

Miły gościu mości panie
Prosim: dajże serca zdanie

Ocz chodzi?
Co szkodzi?
W tych krajach
Czy rajach.

Słyszę mówisz: „Polskie kraje
„Codzień mają śliczne maje!“

„Wesoło
„I czoło
„Pogodne,
„Swobodne.
„Jeno marce
„Złe na starce;
„W zimne stycznie
„Niezbýt ślicznie:

„Tam groby
„Choroby
„Dość gęste
„I częste.
„Liczą w lutyh
„Z lat wyzutyh;
„Z listopady
„Jako grady
„Padają,
„Chwytają
„Całuny
„Do truny.“
Mości Panie;
Myli zdanie:
Niechaj baju
Umrzesz w maju,
Przysłowie
Opowie;
Tak uczy:
Śmierć kluczy.

Więc ostróźnie, panie Włochu,
Nietruj zdrowia w Polskim grochu

Bo krzyknie

I ryknie

Och! pan Włoch!

Zły tu groch!

Kwaśno, słono ktoś niejada;

W przasném, w słodkiém siada zdrada;

Oszuka

Dokuka;

Dość jedna

Śmierć biedna.

Mój Francuzie!

Wierzaj muzie:

Ruskie kwasy

Wszystkie czasy

Dość psują,

Dość trują

Bez soli,

Śmierć boli.

Ej, Francuzie!
Mór w kapuzie
Oślep chwytą
Ani pyta
Czy ty *La*,
Czy *De la*?
Czy ty Franc,
Czy ty Hanc?
Śmierć Francuza
Jak kobuza ;
A Niemczyka
Jak kulika
Kusego,
Tłustego
Osiecze,
Opiecze.
Panie Niemcze,
Cudzoziemcze!
Przy defektach
Nic po fechtach ;

Nic Vus, vas!

Der die das!

Śmierć: raus! raus!

Kumerauz!

Nic tesaczki

Nic kruchlaczki!

Miej ochotę

Bronić cnotę:

Przez szpady

Układy;

Dość szparka

Pchnie parka.

Cnót się chwytaj bez odmiany,

Szacuj parol Bogu dany:

Z parolu

Bez bolu

Schódź z placu

Bez płaczu.

W modnym kroju

W krótkim stroju

Język długi
Złe zasługi
Odbiera
Zawiera.
Precz kusa
Pokusa!

MIASTA OBYWATELOM UWAGA.

Miasta zdobią kamienice,
Rynki, gmachy w tąż ulice,
    Imbary,
    Koszary
    Przydały
    Dość chwały.
Góre biorą niebotyczne
Wieże, wały, zamki śliczne;
    A przecie,
    Jak wiecie,

Są hardzie
W pogardzie.
Świat mieszczany
Między pany
Wszak nieliczy,
Jeszcze krzyczy
Na możność,
Wielmożność,
Krzywi się,
Marszczy się.

Jedna dla nich śmierć cudowna,
Która panów z gburem równa :

Zarównie
I głównie
W pałace
Kołace.

Szczupła wielkim miastom chluba,
Gdy altecóm grozi zguba ;

Nadejdą
I wejdą

Ruiny

W machiny.

Arsenały od perzyny

Nieobronią od ruiny:

Wszak miasto

Jak ciasto

Rozgniota

Z bied rotą.

Jak rdza zjada styrskie stale,

Tak Mars broczy w krwi kanale

Fortece,

Altece,

Na zguby

Pasz chluby.

Słońca promień śnieżne góry,

A śmierć niszczy miejskie mury

Dość częsta

I gęsta

Nowina

Ruina.

Lekki laufer śmierć nie chromy :

W lot obleci sklepy, kromy,

Okraży,

Choć dąży

Powoli

W niedoli.

Więc rynkowy,

Ratuszowy!

Niech łokciowy

I szynkowy

Swe zbiory

Za wiory

Poczyta,

Cnót pyta.

NĘDZNYM TU KMIECIOM.

**Biedni kmiecie! to powiecie,
Ze was cetnar prac dość gniecie:**

**Tu praca
Jak prassa
Lud tłoczy
Roboczy.**

**Bieda rani i dokucza,
Jak żar rybkom z siatek, z bucza;**

**Atoli
Powoli**

Bóg koi
I goi.
Kmiotek stęka,
Że tu męka;
Lecz przy zgonie
Nientonie
W łez rzekach,
Po wiekach
Po potach
Kłopotach.

Wszak weselój, śmielój chłopiek,
Co jak mrówka dźwiga snopek,
Po cepie
Śpi w sklepie,
W dolinie
W perzynie.
Ty oraczu,
Pełen płaczu!
Śmierć macocha,
A twa socha . . .

Co wskóra?
Ej skóra
Zaboli!
Gdy zgoli.
Śmierć i chłopcy,
Jako snopy,
Z gruntów brozdy
Jako drozdy,
Wybiera,
Zawiera,
Tratuje,
Morduje.
W czysca sieci
Jak w osieci
Kąkol duszy
Twój wysuszy,
Wywróci
Wyklóci,
Naparzy
Rozżarzy.

Twe woliki trzymasz w pługu,
A śmierć ciebie weźmie w długi,

W oborze

Z płęc sporze

Odzienie,

I mienie.

**UWAGA ZABAWNYM,
CZY ZATRUDNIONYM CHMIELEM GŁOWOM.**

Na waletę, wiersz-by metę

Założył—lecz swą zaletę

Zakaty

Wiwaty

Wznawiają

Wskrzeszają.

Jużby rychło oschło pióro,

By niedały weny sporo

Achtele,

Butele,

Puhary,
Nim mary.

Tyś bez wierszów dosyć sławny
Z oczu, z mordy opój jawny,

A z brzucha

Bez ucha

Baryła

Otyła.

Bez liwarów, gęba kufa,

Półknąć antał sobie ufa;

Niezmyli,

Wychyli

Dość smagle

I nagle.

Darmo puzdro, lepiej w pipie;

Gdy smak smagły język szczypie:

Dogodzisz,

Wszak brodzisz

W aptece

Jak w rzece.

Smagło chlustasz trunek różny,
Często za tém tyś podróżny

Do Rygi

Pó figi

Obfite

Sowite.

Oczy mokre jako bańki,
Nic niewidzą jeno szklanki.

Jak wstanie,

Dostanie.

Bolą oczy blachmalowe,
Gdy szkła drobne są stołowe,

Wraz huczysz

I tłuczesz

Na miazgi

Drobiazgi.

Stłukł się respekt na kieliszki,
Zbrzydziły je twoje kiszki

Antały

Twe pany,

Czapkujesz

Warujesz.

Gęba huczy chmielem dęta :

„Niech piskłęta, czy karłęta

„Tym trużą,

„Traktują;

„Mnie miła,

„Baryła.

„Mnie choć z lagrem daj achtele,

„Co najżywiej nieś butele,

„Niech zginą,

„Mnie miną

„Kaczeczeki

„Lampeczki.“

Kurza główka choć omdlewa,

Dobra gęba jak cholewa

Nagrodzi

Gdy brodzi

W roztoczy

Po oczy.

Stój dla Boga, obiboku!

Patrz choć zézem, śmierć na oku,

Dopijasz,

Dobijasz

Twe życie

Nieskrycie.

Żal mi ciebie zmokła kokosz:

Będzie we łbie w mózgu rokosz,

Twa skórka,

Jak burka

Na słocie

I w błocie.

Żal mi, klocu! brzuch machyna

Rozpłynie się jako glina:

Drżysz z febry,

A cebry

Niezmylisz,

Wychylisz.

Akwawita

Dobrze świta,

Od węgrzyna
Twa czupryna
Jeży się
Choć lśni się,
Cóż trwoży
Śmierć wróży.

Nieodeprzesz nosem ryjąc,
Niewymodlisz czołem bijąc:

Twe mary
Legary
Swobodne
Wygodne.

Z czar, nie z czarów, twe choroby,
Popchną w groby trunków proby.

Mixtura
To fura
Dość lotna
Obrótna.

Próżna flaszka cię odstrasza,
Próżna krypta cię zaprasza;

Butele!
Łez wiele
Przydacie
W lat stracie.
Mięczą gęby
Suche zęby,
Brzuch pakują;
Nieżałują
Ryczałtem,
I gwałtem
W grób śpieszą,
Niecieszą.

Dość-że paku! wiek na haku,
Z lury gnoju wstań, robaku!

Robacy
Bez pracy
Otoczą
Roztoczą.

Rzucaj chmiele, brzydkie ziele,
Zamknij gębę, stul gardziele;

W te ziółka
Jak pszczołka
Śmierć wleci,
Kark zleci.

Kuflów smoku, obiboku!
Przetrzyj oczy w życia zmroku,
Wiersz budzi,
Nieludzi:
Wraz zaśniesz
I zgaśniesz.
Dobijaj się,
Dopijaj się
Nieba łzami
I cnotami;
Tam miara
Nie mara,
Wieczysta
Rzęsista.

Śmierć jak małpa to wyrazi,
Co nas zdobi, lubo kazi:

168

Jak poczniesz,
Tak spoczniesz,
Wschód jaki
Zmrok taki.

RADA WSZYSTKIM STANOM.

Wszystkie stany
Naprzemiany
Upadajcie
Wyciskajcie
Z powieki
Łez rzeki,
Sędziemu
Świętemu.
Bożkie rany
Jako ściany

Niech zasłonią
I obronią
Każdego
Grzesznego
Od kary
Nim mary.
I Maryja
Niech niemija
Wnętrznosciami
Zasługami
Folgując,
Ratując
Człowieka,
Co czeka.

UWAGA PRAWDY Z ROZRYWKĄ.

Grzeszniku
Bez-liku!
Ach, grzech, grzech,
Nie śmiech, śmiech!
Śmierć matula
Jako dula
Już na nosie,
Dbajmy o się
Grzeszniku!
Indyku

Nadęty,
Przeklęty
Stul ogona,
By zbawiona
Była dusza,
Ciała tusza
Od szlagi
Czy plagi
Śmiertelnej,
Piekielnej.
Prawda radzi,
Pycha wadzi:
Ta chymera
Lucypera
Zniżyła
Wtrąciła
W łez rzeki
Na wieki.
Śmierć babula
Jak cybula

Łzy wyciska,
Gdy przyciska.
Twa główka
Makówka
Nieboli
W swój woli.
Śmierć macocha
Kto grzech kocha,
Z kosy stali
Walkiem wali,
Z miłości,
Aż kości
Wylazą,
Z urazą.
Śmierć matula
Nas przytula
Głaszczę, wabi,
Nim zadłabi,
Grzeszniku!
W kąciku,

Nie ślicznie,
Publicznie.
Śmierć matula
Usta stula
W gardle kością,
Stawa ością
Co ma, tka
Ta matka,
Nic niema
Ta mama,
Nic i tobie nieda w grobie,
Na jój łonie spocznieś sobie
Ubogo
I z trwogą
Po polach
Na molach.
Gdy śmierć zmoże
Niepomozę
Broda ruda
Ani duda,

Ni lez tłum
Kotłów bum,
Trąb ra, ra,
Gdy zagra,
Maski, fraszki,
Oraz flaszki,
Nic muzyki
Złe żarciki :
Za karty
Tam harty,
Za tuzy
Tam guzy.
Ty łyk łyku
Smokczesz byku
A śmierć w szyku
Na przesmyku
Już stawa
Przygrawa
Niestety,
Menuety!

Ty hul huli
Do gębuli
A śmierć stuli,
Czas już luli
W napoju,
Opoju!
Za szklanki
Da bańki.
Śmierć myśliwiec,
Młodzik siwiec,
Bez harapu
Capu łapu
Uszczwany,
Zszarpany,
Wnet jęknie
I stęknie.
Jednym ciągiem
Kosy drażniem
Sięga pana
I Iwana

W łeb wali,
Obali,
Nim zgubi
Naczubi.
Śmierć ślepucha
Koło ucha
Śmiało chodzi
Wielu zwodzi
Gdy wiwat,
Czyli lat
Życzemy,
Pomrzemy.

UWAGA NIKCZEMNOŚCI ŚWIATA.

Wiwat Jezus i Maryja

Śliczna w niebie kompanija!

Łaska Bozka grunt, grunt, grunt,

A świat cały fig funt, funt.

Nic potentat, nic król wszelki,

Jeden Bóg nasz pan to wielki.

Łaska Bozka etc.

Ludzka przyjaźń dla zabawy,

Bóg przyjaciel jeden prawy.

Łaska Bozka etc.

Nio bogactwa, nic fortuny,
 Zebrak, bogacz wpadnie w truny

Łaska Bozka etc.

Złotogłowy, axamity

Drze śmierć z głowy strusie kity

Łaska Bozka etc.

Zęby czasów rwą sobole,

Karmazyny toczą mole.

Łaska Bozka grunt, grunt, grunt,

A świat cały fig funt, funt.

Jak brylanty, tak kokardy

Ząb pokruszy czasów twardy

Serenady

Pełne zdrady,

Komedye

Tragedye,

Promenady i bankiety

Prędko biorą swe walety;

A opery

Śmiech to szczery,

Jako sceny
Krótkiej weny.

Niewiozą dzielne cugi,
Musim płacić fatum długi,
Szląpio, kroczo i ochoczo
Dążą fata ani zboczą.
Grób kareta, wozem mary
Fantem będą wraz czamary.
Życie zdrowie—pajęczyna,
Świat sam spłonie, ta przyczyna.
Tu snem szczęście, chwała marą,
Młodość, piękność, lat poczwara,
Dzisiaj rozkosz i bogactwo,
Jutro ropa i robactwo.
    Świat światelko,
    Śmierć miotelką
    Wraz wymiecie
    Twe rupiecie.
Próżność świata, bąbel dęty,
Prędzej niknie niż wir kręty.

Świat skorupa
 Liczykrupa,
 Skąpo daje,
 Hojnie łaje.

Jego skarby z słomy sieczka,
 Sława słaba jak banieczka.

Niebezpieczna z światem liga,
 Kto niezerwie, temu figa.

W niebie wieczność, grunt; grunt, grunt,
 Świat dość mały punkt, punkt, punkt.

Sami wiecie,
 Źle na świecie,
 Ej, do nieba
 Nam potrzeba!

Świat bałamut i fiut, fiut,

Nic po nim, nie gut, gut, gut.

Dwór niebieski to dwór, dwór, dwór,
 Świat plew pełen wór, wór, wór, wór.

W niebie wieczność grunt, grunt, grunt,
 Świat dość nędzny punkt, punkt, punkt.

SKRYPTA

O. BAKI S. J. ŚWIEŻO ODSZUKANE.

VATIBUS VATICINIUM

CZYLI

UWAGA O ŚMIERCI NIECHYBNEJ POETOM SŁUŻĄCA.

(Fragment).

**Do was mówię, poetowie,
Co tyracie czas i zdrowie,
By wspaniale
Błysnąć w chwale ;
Zyskać *nomen immortale.***

Myślami dalecy,
Spójrzcie za plecy :
Oto czyha śmierć ponura,
Czysto chytry kot na szczura ;
Wnet poskoczy nieleniwa,
Już na nosie palcem kiwa ;
    Krzywi paszczę,
    W zęby klaszcze —
    Ej filutka!
    Ani ujrysz gdy da szcutka!
Rad czy nierad, wieszczu miły,
Dasz koziolka do mogiły ;
    Ej boleśnie
    Zacząć pieśnię,
Kiedy skończyć już niewcześnie!
    A mole i pleśnie
    Bez żalu, ochoczo,
    Pogryzą, potoczą
    I serce i głowę
    I pisma wieszczowe.

Och! z poetą trudna rada.
Gdy światowe piosnki składa,
Wnet niewiasta
W serce wrasta,
Myśl zabierze,
A pacierze
Ani w głowie!
Ja wam mówię:
Biada, biada, poetowie!
Macie nadzieję
Jak prometeje
Iskrę światła z nieba dostać
By przemienić świata postać —
Ej zuchwali!
Stójcie zdali,
Bo ta iskra mózg wam spali!—
Któż niebieskie zbadal plany?
Grzech je badać bez sutany.
Gdy kto spyta,
Jezuita

**Wyluszczy
Dla łuszczcy**

**I z rubryceli
Światła udzieli.
A wam w niebiosa
Niewścibiać nosa!
A cicho! a wara!
Jest piekło, jest kara!...**

DO ZOILUSA.

O zoile krokodyle!
Co zjadacie książek tyle,
Macie tu jeszcze
Pisemko wieszczę,
Wszelakie wiersze
Dłuższe i szersze,
Rytmami zbrojne
Jako na wojnę.
Treść ich pobożna,
Gryźć jej niemożna,

**Chyba uthora
Weźcie na pióra.
Niechaj swawolnie
W serce go kolnie,
Niech go przenika
Żądło krytyka;
O całym skrypcie
Koncepta sypcie
Jak z kalendarzy,
Co się zamarzy
Co się wam sklei
W imie idei.**

**Oto krytyk wstrząsnął głową
Brew namarszczył Jowiszową, —
Śmierć waszój głowie
Wszyscy skrybowie,
Kto pisze prozą,
Czy kogo wiozą**

Rącze pegazy —
Biedny sto razy,
Niech zmyka kłusem
Przed Zoilusem!

Czy się który już ummości
Na świeczniku potomności

Krytyk z łoskotem
Bije swym młotem,
Wielkość obali
Z jój pedestali,
Nawet Homera
Z blasku odziera,
Przed nim się chyli
Nawet Wirgili,
Nawet Horacy —
Cóż my robacy
Co się w mozole
Kopiem jak mole,
Czolgiem po ziemi
Z dziełmi naszemi?

Morze nauk wypił haustem,
A zmieszawszy żółc z inkaustem,
Rzeczce xiędze:
„W méj potędze
„Zadnych skryptów nieoszczędzę.
„Niech *autores*
„Znają *mores*,
„Dam się w znaki.
„Ej tabaki
„Dam ogniście
„Prozaiście!
„Nic z méj dłoni
„Nieośloni
„Niewycofa
„Filozofa.
„Chociaż kute Theologi
„Będą widzieć gniew mój srogi;
„A na wieszce
„Sroższy jeszcze
„W mojem piśmie sąd obwieszczę.

„Z parnasu
 „Do lasu
 „Na puszcze .
 „Ich tłuszczę
 „Przepędzę
 „W mitrędze, —

„Niech przede mną w nogi zmyka
 „Literacka reipublika.“

Rzekł i w zółci pióro moczy,
 I wszem skrybom bryzga w oczy,
 I pióro gęsie
 Nad głowy trzęsie,
 I ostrzem palnie
 Sentencjonalnie;
 W pismacze rzesze
 Jak ogień krzesze, —
 Jednego zgubnie
 Po boku skubnie,

Drugiemu w czole
Ranę wykole,
Tam strzaska lutnię,
Tam w serce utnie,
Wszystkich wyciska
Z pobożowiska,
Grzebie w popiele,
Trupami ściele.

Próżno skryptor od zrabania
Swemi dzieli się zaściana :

Pawęż to krucha,
Niezbawi ducha ;
Pęknie sromotnie
Kiedy w nią grzmotnie
Krytyk zażarty,
W pył lecą karty,
Ściela się góry
Z makulatury,
A pióro chyże
Na proch je strzyże ,

Na miazgę siecze,
Aż krew pociecze.

Jedna xiązka znosi ciosy,
Druga jęczy w niebogłoty,
Trzecia się schyla
Do stóp Zoila;
Tam ważne dzieło
Rączki podjęło,
Każda litera
Zézem spoziera,
Łezkami płacze:
„Wielki junacze!
„Gromie parnaski!
Żebrzę twój łaski!“

Krytyk zmarszczył brew ponuro,
I rzekł do niój: „Powstań, córo,
„Gdy tamta zgraja
„Mój gniew uzbraja,
„Twojej pokorze
„Przebaczę może.

„Odejdź na sucho
„Z dobrą otuchą —
„Ten raz jedyny
„Odpuszczam winy.“

Gdy tak krytyk z majestatu
Uczonemu grozi światu,
Śmierć koścista
Z chwil korzysta,
Krok pomyka
Do krytyka,
Cóż mu zdradnie.
Z rąk wykradnie.
Płód jego głowy,
Oreż bojowy,
Arsenał wszystek
Krytyczny świstek,
Co miał być schowan
Zamarynowan

Dla potomności
Jak wzór wielkości,
Świadczyć przed światem
Authoritatem
Głowy Zoila
Co się wysiła,
By jego imie
Prace olbrzymie
Nieść w kraj daleki
W potomne wieki.

O zoilu! patrz, nieboże,
Co ci pióro dziś pomoże!
Satis, już satis
Posteritatis!
Już się niespodziej:
Bo śmierć, jak złodziej,
Twój sposzyt cały
Pomnik twój chwały

Już dźrzy w rękę,
Drze pomaleńku,
Miele na próchno
Sypie leciuchno
Aż wióry lecą,
Popiołku nieco
Sypie po głowie —
Cóż teraz powie
Wieków historia?
Sic transit gloria!

Bo choć krytyk sługa śmierci,
Sam się od niej niewywierci,
On człek śmiertelny,
Jak dziad kościelny,
Dzwoni do fary;
Ale ofiary
Sprawiać niemoże
We mszy w nieszporce;

On tylko z dali
We dzwony wali,
Pacierze szepce,
I mięchy depce,
Lub kapłanowi
Amen odpowie.

Choćby Zoil wlaźł na wieżę,
Ducha wieku nie on strzeże,
Nie krytyka
Świat pomyka,
Lecz wielkiego dłoń sternika.

W wieków odmęcie
Ona w okręcie
Ludzkiej oświaty —
Żagiel skrzydlaty
Zwija, rozpuszcza,
A majtków tłuszcza
W żadnej godzinie
Niewie gdzie płynie.

Gzłek, Zoilu, Doże chłopie,
Jutra plugiem niewykopie ;
    Świata budowy
    Nie z naszej głowy,
    Choćbyśmy chcieli
    Jako anieli
    Pomódz po trosze
    Dodać trzy grosze,
    My w dziele Bożém
    Mało pomożem.

Lub gdybyśmy jak szatany
Chcieli popsuć Boże plany,
    Zgubna rada
    Nic nienada,
    Jego dzieło
    Nie zginęło,
    A psotnika
    Swawolnika
    Pan kłapie
    Po łapie.

On wymierza jak najściślej
Światło życia i bieg myśli,
Dzieli światom
Każdy atom,
Każdy pyłek
Bez omyłek.

On o wszystkiém sam pamięta
Jego mocą prawda święta
Świeci jaśnie,
Piekło gaśnie,
A śmierć błada
Trupem pada.

KONIEC.

SPIS RZECZY.

	<i>Stron.</i>
Parę słów przedwstępnych.....	1
Zdanie J. I. Kraszewskiego o X. Bace.....	15
Pobożnemu czytelnikowi Władysław Syrokomla po- zdrowienie zasła.....	33
Przedmowa Rajmunda Korsaka	55
Dedykacya Leona Borowskiego.....	67
Do czytelnika.....	81
Uwaga śmierci wszystkim stanom służąca	83
Starym uwaga	88
Młodym uwaga.....	96
Bogaczom ciemnym oświecenie	104
Panom uwaga	112
Damom uwaga.....	118
Rycerzom uwaga	124
Duchownym uwaga	132
Dworskiej młodzi uwaga	139
Cudzoziemcom uwaga	145
Miasta obywatelom uwaga	152

	<i>stron.</i>
Nędznym tu Kmieciom	156
Uwaga zabawnym, czy zatrudnionym chmielem głowom	160
Rada wszystkim stanom	169
Uwaga prawdy z rozrywką	171
Uwaga nikczemności świata	178
Skrypta O. Baki S. J. świeżo odszukane. <i>Vatibus vaticinium</i> , czyli uwaga o śmierci niechybnéj poetom służąca (Fragment)	183
Do Zoilusa	187
